

XI. IRI Társadalomtudományi Konferencia

MARCELOVÁ, 2023. JÚNIUS 16-18.

PROGRAM

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK - ABSTRAKTY

International Research Institute s.r.o.
Komárno
2023

© International Research Institute s.r.o., 2023
Szerkesztette © Karlovitz János Tibor

XI. IRI Társadalomtudományi Konferencia

Tudományos bizottság:

Dr. *Fekete József* Ph.D., Wekerle Sándor Üzleti Főiskola, Budapest

Dr. *Horváth Ágnes* Ph.D. habil., Tokaj-Hegyalja Egyetem, Sárospatak

Dr. *Karlovitz János Tibor* Ph.D., International Research Institute sro, Komárno

Dr. *Kárpáti-Daróczi Judit* Ph.D., Óbudai Egyetem, Budapest

Dr. *Remek Éva* Ph.D. habil., Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest

Dr. *Szabó István László* Ph.D., Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest

A konferencia helyszíne:

Hlavná 78, 946 32 Marcelová, Szlovákia

Vydal: **INTERNATIONAL RESEARCH INSTITUTE s.r.o.**
Ul. Mieru 1383/4
945 01 Komárno
Slovakia

ISBN 978-80-89691-79-1

978-80-89691-79-1

XI. IRI Társadalomtudományi Konferencia

MARCELOVÁ, 2023. JÚNIUS 16-18.

Program

2023. június 16. (péntek)

Szekció 1. 9.00-10.40

<i>Eredmények</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Ágnes Horváth: Multifunctional Universities as Capacity Building Centres for Regional Development of Areas Suffering from Social and Economic Depression
	<i>Karlovitcz János Tibor</i>	Boglárka Bánné Gál, Orsolya Hogya, Ágnes Horváth: The social, cultural, economic, and political issues of Roma integration in Hungary – a profound paradigm shift is required
		Hogya Orsolya, Horváth Ágnes: Az önkormányzatok szerepe és súlya a szociális szervezetek működésében
		Komáromi Éva, Horváth Ágnes: Az államigazgatási feladat- és hatáskörök változásai a területi közigazgatás legújabb kori történetében
		Jánosy Orsolya: A hosszú távú kutatói mobilitás célországai, avagy az angol nyelvterületek hegemoniája

Fekete József festményeiből nyíló kiállítás megnyitója 11.00-11.30

Szekció 2. 11.40-13.40

<i>Lesz-e jövőnk</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Sasvári Péter, Urbanovics Anna: Az MDPI kiadójú közlemények helyzete – látület az EU27 tagállamában
	<i>Juhász Ágnes</i>	Dobó Róbert, Polák-Weldon Réka: A deliberáció feltételeinek vizsgálata az intézményesült nyilvánosságban Magyarországon
		Juhász Ágnes: Hagyományos magánjogi megoldások – 21. századi kihívások
		Bozsó Péter Tamás: Harmadik világháború narratívák az ukrajnai háború kapcsán
		Zelena András: Traumatizált felnőtt személyek vizsgálata
		Szabó Rita: Mi a közös bennük? Társadalmi innovációk a gyakorlatban

Szekció 3. 14.00-15.40

<i>Biztonság</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Pál Anita: A mesterséges intelligencia hatása a társadalomtudományra
	<i>Nagy Milada</i>	Kollár Csaba: A mesterséges intelligencia megjelenése a biztonságstudományban
		Nagy Milada: A kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó izraeli politika alakulása
		Gergely Andrea: Civil önkéntesek motivációi a reciprocitás kontextusában
		Engelbert István: Az orosz-ukrán háború gazdaságföldrajzi megközelítésben

Szekció 4. 16.00-18.00

<i>Innovációk és adaptációk</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Tóth Attila, Juríková Tünde: Fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés
	<i>Fónai Mihály</i>	Rácz Andrea, Sik Dorottya, Tanító Zsófia: Fejlesztési igénnyel bíró gyermekek szüleinek lehetőségei az állami ellátórendszerben
		Fónai Mihály: „Miért akar diplomát?” A diplomaszerzés motívumainak változásai 2012 és 2019 között
		Nyilas Orsolya: Munkaerőpiaci kompetenciák érvényesülése frissdiplomások véleménye alapján
		Martos János András: A magyar szállodaiparban dolgozók elégedettségének dimenziói
		András Bakos: Possible Links between Leadership Styles and the Development of Knowledge Centres

2022. június 17. (szombat)

Szekció 5. 10.00-12.00

<i>Történetiség és filozófia</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Tefner Zoltán: A „lengyel zsákutca”. Burián István második közös külügyminiszteri időszakának ellentmondásai: 1918. április 16. és október 24. között
	<i>Fekete József</i>	Husztai-Szlama Gabriella Zsófia: A női nadrágviselet sajtórepresentációja és a morális pánik a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap és a Pesti Napló cikkeiben 1896 és 1914 között
		Olasz Lajos: Kísérlet az íróársadalom háborús „mozgósítására”: A lillafüredi találkozó 1942. novemberében
		Szóró Ilona: Önszerveződés és kultúraközvetítés: Az Olvasókörök Szövetsége megalakulása 1990-ben
		Juhani Laurinkari: Magyarország és Finnország 19. századi bankrendszere fejlődésének összehasonlító elemzése
		Endrédy Balázs: Teológia és dramaturgia: Ima az Isteni színjátékban

Szekció 6. 12.20-14.00

<i>Nők egészsége hátrányos helyzetben</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Perge Anna, Hankóczyiné Domonkos Judit, Kiss-Tóth Emőke: Felnőtt női lakosság egészségét befolyásol(hat)ó tényezők vizsgálata hátrányos helyzetű régióban
	<i>Rucska Andrea</i>	Lakatos Csilla, Happ Zsuzsa: Párkapcsolati elégedettség a párkapcsolati stressz tükrében
		Gyulai Anikó, Blaskóné Kozma Dóra, Perge Anna, Kiss-Tóth Emőke: A női lakosság szervezett népegészségügyi szűrővizsgálatokon való részvételének vizsgálata a hátrányos helyzetű régióban
		Sztojev-Angelov Ilona, Beregi Erika: Felnőtt női lakosság életmódjának vizsgálata a táplálkozás és mozgás vonatkozásában hátrányos helyzetű régióban
		Rucska Andrea, Lakatos Csilla: Pandémát követő stresszhelyzetkép a hátrányos helyzetű lakosság körében

Szekció 7. 14.20-16.20

<i>Környezetünk</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Dobó Marianna: Klímadöntések helyben – a klímastratégiák készítésének folyamata
	<i>Dobó Marianna</i>	Rostás Sándor: Ökológiai fenntarthatóság, mint növekedési esély az iparban
		Varga Csaba: Környezeti igazságtalanságok Kelet/Közép-Európában
		Pintér Tibor, Fenyvesi Éva: Területi különbségek alakulása Magyarországon az elmúlt két évtizedben súlyozott területi GINI-index segítségével
		Fodor Kitti, Varga Beatrix: A pénzügyi kultúra és egyes társadalmi tényezők kapcsolata
		Szente László János: „Furcsa módon ez egy titok szerintem, de valahogy őrizzük”: A hosszú és kielégítő házasság kvalitatív kutatása IPA segítségével

Szekció 8. 16.40-17.40

<i>The Life</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Péter Négyesi, Zoltán Csernai, Réka Racskó: Attempts to Develop a New Type of Adaptive e-learning Environment
	<i>Violetta Rotter</i>	Zoltán Csernai, Péter Négyesi, Réka Racskó: Opportunities for Enhancing Computational Thinking in an e-learning Environment
		Violetta Rottler: Private Detectives in Hungary: Legal History of Private Investigation Before and After the Political Regime Change of Hungary in 1989

2022. június 18. (Vasárnap)

Egyénileg megválasztott szabadidős program

Tartalmi összefoglalók

Possible Links between Leadership Styles and the Development of Knowledge Centres

András Bakos

**University of Miskolc, Hantos Elemér Doctoral School of Business,
Management and Regional Sciences, Miskolc**

szvbakos@uni-miskolc.hu

Experience and knowledge is one of the most valuable elements of an individual, both in the workplace and in everyday life. However, acquiring and integrating it takes a considerable amount of time. In my paper, I would like to focus on the study of knowledge management models and their evolution, as well as the potential applications of each of these elements. The importance of knowledge management can be found in a wide range of literature, given the growing importance of knowledge as an asset and the increasing range of development areas and methods. Knowledge management can play a key role in maintaining a competitive advantage for companies. In this paper, I will primarily present the literature and explore the models used to identify the elements that are essential in a learning process and the elements that are decisive in the business sector. However, the creation of knowledge bases cannot be achieved through the individual's motivation, but also through the influence and support of senior management. Different managers work in different styles and with different motivational tools, so there is no uniform way of supporting the development of knowledge bases. Which leadership styles and which leaders can be supportive and less supportive? Views on leadership have changed over the decades, building on each other. Once the concept of leadership style had been defined, three main categories of styles developed after initial research: autocratic, democratic, and laissez-faire. Democratic styles were often seen as the most effective. As we approach the modern era, the theory began to emerge that there is no single style that is the most effective of all the leadership styles, but that situational styles are needed. Through a brief analysis of leadership styles, I would like to establish a link between leadership style and the way knowledge management is developed and identify possible directions for further research.

The social, cultural, economic and political issues of Roma integration in Hungary – a profound paradigm shift is required

Boglárka Bánné Gál², Orsolya Hogya¹, Ágnes Horváth¹

¹University of Tokaj, Sárospatak

²Assembly of Borsod-Abaúj-Zemplén County, Miskolc

ahorvathdr@gmail.com

The peripheral situation of the Roma population has been discussed for a long time in terms of lack of education, unemployment, and extreme poverty. The Roma population of more than 800 000 residents constitutes the largest ethnic minority in Hungary, which after a medium-long, superficial integration period was followed by a short and profound remarginalization. Although education data testify a significant increase of entries in primary school and vocational education, the proportion of those who have completed high school and higher education - which is negligible anyway - among today's young age groups is stagnating or relatively decreasing. Only 3% of those who finish primary school go to secondary school, of which 40% drop out soon. The earlier problems regarding school attendance, that Roma children do not go to school despite the requirement of compulsory primary schooling, have returned and the average level of education of Roma people seems to have moved away from the Hungarian average.

Furthermore, many vocational degrees are awarded in low-demand professions, and graduates immediately become unemployed. The average unemployment rate of the Roma exceeds 60%, in some sub-regions it reaches 80%, and in small communities inhabited by Roma it can be even 100%. A large proportion of the unemployed Roma were excluded from the unemployment benefits and the income replacement support system. Retraining projects often do not reach potential Roma workers or remain ineffective, and ideas related to their employment in the framework of public work have not come to fruition either.

In our opinion, the responsibility of the government and civilians is not to dominate, but to support the process of Roma integration, taking into account the cultural roots of this minority and the local and micro-regional paradigms that can be considered as the roots of social problems. The social integration of the Roma rests on two pillars: one is a social micro-community that enables the direct experience of Gypsy identity and provides security, and the other is the ability to build interethnic relationships, thus ensuring access to society's resources.

Harmadik világháború narratívák az ukrajnai háború kapcsán

Bózsó Péter Tamás

Pécsi Tudományegyetem, FDI, Pécs
pbozso@gmail.com

A 2022. február 24-ei Ukrajna elleni orosz agresszió egy éves évfordulóján is túl vagyunk és még nem látszik a véres konfliktus lezárásának módja, ideje, ellenben a háború eszkalációját sem zárhatjuk ki. Ezzel kapcsolatban a közgondolkodásban megjelentek olyan értelmezések, amelyek a III. világháború nyitányának tekintik a katonai - és az ezzel járó gazdasági - küzdelmet. Előadásomban e narratívákat és geopolitikai vonatkozásait vázolom fel, vizsgálva az érvelések érvényességét a hozzáférhető adatokkal való összevetésben. Elemzésem a francia szociológus Emmanuel Todd bejelentésével és nézeteinek bemutatásával kezdem, összevetve megközelítését az általa is vonatkoztatási pontnak tekintett Zbigniew Brzezinski nézeteivel. Ennek kapcsán áttekintem, hogy mik lehetnek a konfliktusban résztvevő felek olyan céljai, illetve érdekei, amelyek a „világháború” irányába mutatnak. Mik a vélhető érdekei és stratégiája a háborúban közvetve érintett hatalmaknak? Ebben két szálát vizsgálom, a geopolitikait és az ezzel szervesen kapcsolódó geoökonómiait. A kialakulni látszó két tábor gazdasági küzdelmében valóban a dollár hegemoniájának végét láthatjuk? A korábbi szankciók, blokádok mennyire vezettek eredményre? Továbbá érdemes röviden kitérni a geopolitika klasszikusainak érveire, valamint a realista iskola képviselőinek nézeteire, különösen John Mearsheimer munkáira, nyilatkozataira, akivel Todd is vitába száll. Továbbá vizsgálom a korábbi háborúkkal, világháborúkkal való összevetéseket, különös tekintettel a hanyatló birodalmak riválisokkal szembeni védekező stratégiáját leíró Thuküdidész csapdája néven elhíresült jelenséggel, valamint a Koreai-háború analógiával. Végezetül, megkísérlem az elemzett gondolatmeneteket egy egységes keretben, egymáshoz való viszonyukban, összefoglalni.

Opportunities for Enhancing Computational Thinking in an e-learning Environment

Zoltán Csernai, Péter Négyesi, Réka Racskó

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger

csernai.zoltan@uni-eszterhazy.hu, negyesi.peter@uni-eszterhazy.hu, racska.reka@uni-eszterhazy.hu

Digital technologies have revolutionized our society and children are growing up in a technology-driven world: this process is characterized by such terms as digital transformation, switchover, or transition. In our presentation, the conceptual framework, and the current situation of STEM (MTMI) are briefly outlined. The most important factor of production is human knowledge which can provide high added value. Education, as an activity for the future, needs to answer to these changes since more and more research show that the anomalies (e.g., lack of people with technical qualifications) between the skills structure and labour market demand have become more acute. The European Union's instrument, the Digital Economy, and Society Index (DESI) measures the development of the digital economy and society. Based on the results of the 2020 survey, Hungary ranks 21st belonging to a cluster of low-performing countries. The concept of Computational thinking is not uniformly interpreted by researchers since they focus more on the development opportunities inherent in the parts of the concept. All things considered; Computational thinking is not the same as programming as it is a functional basic skill of thinking. Instead of the „thinking of machines”, people’s way of thinking should be in focus. In addition, Computational thinking combines and complements mathematical and engineering thinking as well. At the international level, researchers claim that many quantitative and data-centric problems can be solved with the help of Computational Thinking (CT) which helps to solve real, social problems. Based on our previous experience, the primary goal of our research is to elaborate a MOOC course which is a widescale, open online course to support Computational Thinking (CT). The e-learning material of the short-cycle course (6-8 weeks) aiming to develop Computational Thinking (CT) will be completed and, to be able to guide this course, an e-learning environment will be elaborated. All things considered, we believe that, on the one hand, this research and the practical application of the listed tools and methods can provide a good basis for other researchers in this field. On the other hand, it may provide a significant added value for teachers in expanding their methodological tools. The research we outlined may significantly contribute to the education of the successful employees of the future.

Klímadöntések helyben – a klímastratégiák készítésének folyamata

Dobó Marianna

**Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Társadalomismereti Tanszék,
Eger**

dobo.mariann@uni-eszterhazy.hu

A globális változásokra a szférák képviselői megadják a maguk válaszait az értékrendszereket, irányelveket követve a különböző szinteken (szupranacionális, nemzeti, kisebb térségi, de lokális terekben is.)

A stratégiai tervezés célja, hogy a tervezésben résztvevő felek számára rávilágítson, hogy mik a főbb feladatok és mérvadó célkitűzések, és ez a terv biztosítja azt is, hogy az adott térség/ szervezet az erőforrásokat a leghatékonyabb módon tudja mozgósítani. A tervezés teszi lehetővé, hogy a meghozandó döntések ne ad hoc döntések legyenek, az időtényező és más kényszerítő körülmények ellenére sem, hanem egy rendszer szerves részét képezzék.

A tervezési folyamatban a koncepciók, a stratégiai tervek, illetve az operatív tervek komplex összekapcsolására van szükség, azonban ez a szakpolitikák esetében eltérő időtávokat jelentenek, (pl. klímapolitika esetén a hosszú táv 100-150 év, míg a területfejlesztésnél 15- év). Mivel elvárt, hogy a tervek kapcsolódjanak egymáshoz, egymás eszközszerét beépítve valósuljanak meg, ebből következik, hogy nemcsak a tervezés, hanem a megvalósítás során is konfliktusok jönnek létre.

A tanulmányban a klímavédelmi tervek jogszabályi környezetét, valamint készítési módszertanának elveit, eszközszerét mutatom be a lokális térben. Mindemellett betekintést adok a készülő klímastratégiák döntési/egyeztetési folyamataiba, a társadalmi nyilvánosság szerepébe, esetleges nyomásgyakorló erejébe és „akaratába”. Keresem a klímastratégiák más tervekhez való kapcsolódásának lehetőségeit. Főbb kérdések:

- Milyen módszertani útmutatást ad a központi kormányzat a települések számára a tervek készítéséhez?
- Hogyan jelenik meg a települési tervezés, a célok – eszközök – módszerek – szereplők viszonyrendszere?
- Melyek a prioritások a tervezés tekintetében?
- Mennyiben tud a helyi döntési szereplők értékrendje, szemléletmódja megjeleníteni, avagy a kényszerek határozzák-e meg elsődlegesen a tervezési folyamatot?

A deliberáció feltételeinek vizsgálata az intézményesült nyilvánosságban Magyarországon

Dobó Róbert, Polák-Weldon Réka

**Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és
Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék,
Budapest**

dobo.robert@uni-bge.hu

polak-weldon.reka@uni-bge.hu

A globalizáció és a tömegkommunikációs eszközök az egyén politikai szerepvállalását meggyengítették, a politikai és gazdasági szereplők véleménynyilvánítási lehetőségeit és társadalmi szerepvállalását azonban felerősítették. Így a nyilvános térben demokratikus deficit alakult ki. Ennek kritikai refleksiójából kiindulva Habermas deliberatív demokrácia elméletének célja az, hogy a nyilvánosság intézményesült (mikro) és informális (makro) tereinek megértésén keresztül – döntéshozatali folyamatok, résztvevők köre, kommunikáció formái – mutasson fel lehetséges közösségi természetű alternatívát a demokratikus deficit csökkentésére. A deliberatív szituációban, racionális és egyenrangú felek között, a nyilvánosság tereiben folytatott viták jönnek létre. Céljuk tekintetében legfontosabb jellemzőjük a közösség érdekeinek szem előtt tartása és a konszenzusra törekvés. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy megvalósulnak-e a deliberáció alapfeltételei a nyilvánosság intézményesült (mikro) és informális (makro) tereiben a mai Magyarországon? A kutatás során a Z generációra fókuszálva vizsgáljuk a kommunikációs csatornák bizalmi megítélését, melynek segítségével bemutatjuk az információs asszimetriák növekedését. Amennyiben a kommunikációs preferenciákat vizsgáljuk, úgy a gyűjtő fél a saját narratívájának megfelelő csatornákból tájékozódik, így a különböző szinteken egymással párhuzamos valóságok alakulnak ki, melyek kapcsolatát a szociális és kommunikációs buborékok közötti átjárhatatlanság lehetetleníti el. A fogyasztó cinikusan áll hozzá minden olyan üzenethez, amely nem a saját szociokulturális és ideológiai elképzeléseit és elvárásait erősíti meg, így potenciálisan sérül többek között az objektivitás, az interakció és ezeken keresztül maga a deliberáció is.

Teológia és dramaturgia: Ima az Isteni színjátékban

Endrédy Balázs

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészeti- és
Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Személyiség és
Klinikai Lélektan Tanszék, Budapest**
[**endredy.balazs@gmail.com**](mailto:endredy.balazs@gmail.com)

Az előadás fókuszában az Isteni színjátékban található imaszövegek állnak, ezeket vizsgáljuk meg teológiai és dramaturgiai szempontból. Ehhez először kísérletet teszünk az ima meghatározására, klasszifikálására Dante-korabeli szempontok mentén főként Aquinói Szent Tamás és Iohannes Cassianus szempontjai mentén, azt is a vizsgálat tárgyává tesszük, Dante milyen nyelvi eszközökhöz folyamodik, amikor az imára utal, így közelebb kerülhetünk a koncepció asszociációs mezőjéhez. Ezután úgy vizsgáljuk meg az imát, mint teológiai szereppel bíró, Istent megszólító szövegegységet, különös tekintettel a pogány személyeket (pl. múzsák vagy Jupiter) megszólító imákra, a purgatóriumi lelkek közbenjárási fakultására és a liturgikus imákra. Munkánk innovációja főként abban áll, hogy amellet érvelünk, mivel az Isteni színjáték irodalmi mű, ezért a teológiai interpretáció nem elégséges (habár szükséges lehet), így azt mutatjuk meg a következőkben, hogy milyen dramaturgiai, irodalmi, retorikai funkciót tölthet be az ima. Ennek kapcsán – néhány általános szempont és szöveghely vizsgálata után – visszatérünk a pogány személyeket megszólító szövegegységekhez és a purgatóriumi lelkek oratio pro aliis-fakultásához, és a teológiaiaktól eltérő, dramaturgiai súlypontú megközelítéseket mutatunk be, melyek alternatív és komplementer hipotézisekként szolgálhatnak a teológiai perspektíva mellett. Konklúzióként a két szál – a teológiai és dramaturgiai – viszonyát vizsgáljuk meg, integrációjukra mutatunk egy lehetséges utat, a XIV. századi teológia-költészet vita szempontjainak (Boccaccio, Coluccio Salutati) felhasználásával.

Az orosz-ukrán háború gazdaságföldrajzi megközelítésben

Engelbert István

**Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kar,
Budapest**

Engelberth.Istvan@uni-bge.hu

Az előadás célja, hogy elsősorban geográfus szemével mutassa be az orosz-ukrán háború okait és lehetséges következményeit. Nem célja, hogy feltárja a konfliktus hatalompolitikai hátterét vagy elemezze a felelősség kérdését. Vizsgálja a háború okait földrajzi szempontból, és igyekszik elhelyezni azt a centrum és periféria viszonyrendszerben megkísérelve felvázolni a lehetséges következményeket, illetve a minden bizonnyal megváltozó globális és európai teret. A munka jellegéből fakadóan szekunder forrásokat használ, kiemelten a háborút elemző szakemberek, kutatók tanulmányait, előadásait felhasználva és földrajzi szemmel értékelve azokat.

Azt szinte minden elemzés megfogalmazza, hogy a háborúval jelentősen átalakulhatnak a nemzetközi viszonyok, gazdasági kapcsolatok. Európában egy új korszak kezdődik és az Európai Uniót tartósan egy új Vasfüggöny választhatja el Oroszországtól, melyben jelentősen megerősödhet Közép-Európa súlya. Ugyanakkor vannak érvek amellett, hogy az energiaexportra erősen támaszkodó Oroszországnak ne feleljen meg egy ilyen új kettéosztottságon alapuló kontinentális rend, ami hosszú távon akár módosíthatja is európai céljait. Ebben a helyzetben kell Magyarországnak megtalálnia helyét és szerepét környezetében. Ugyanis 2023-ban az látható, meg van az arra, hogy hazánk kimaradhat egy több államra is kiterjedő regionális együttműködésből.

A pénzügyi kultúra és egyes társadalmi tényezők kapcsolata

Fodor Kitti¹, Varga Beatrix²

^{1,2}Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Miskolc

¹ kitti.fodor@uni-miskolc.hu, ² beatrix.varga@uni-miskolc.hu

A pénzügyi kultúra szó hallatán mindenkinek más juthat az eszembe, melynek oka, hogy nincs egy általánosan elfogadott definíció, ami ezt a fogalmat magyarázná. Ezért a pénzügyi kultúra egy kimondottan érdekes és nem feltétlenül egyszerű kutatási területnek tekinthető, melyre hazai és nemzetközi kutatások tucatjai irányultak és irányulnak még ma is. Jelen kutatás fókuszában három kutatási kérdés statisztikai módszerekkel történő megválaszolása állt. Az első kutatási kérdés során azt vizsgáltuk, hogy van-e kapcsolat között, hogy az adott ország, milyen jövedelemcsoportba tartozik, illetve, hogy milyen a lakosok pénzügyi kultúrája. A kérdés megválaszolására varianciaanalízist alkalmaztunk. A második kutatási kérdés, hogy az országok esetében kialakíthatók-e homogén csoportok, melyhez klaszterelemzést alkalmaztunk. Elemzésünk eredményeként 5 homogén csoport jött létre. Korábbi évek kutatásai azt állapították meg, hogy a magasabb jövedelemmel rendelkező egyének pénzügyi kultúrájának szintje is magasabb, és ez az állítás az országok esetében is megállja a helyét. Létrejött továbbá egy olyan csoport, mely esetében az adott klaszterben lévő országok pénzügyi kultúrájának szintje nagyon alacsonynak tekinthető, ez a csoport különös figyelmet érdemelhet, amennyiben az emberek pénzügyi edukálása kerül szóba. A harmadik kérdés pedig arra irányult, hogy előre jelezhető-e egy adott országról, hogy megfelelő pénzügyi kultúrával rendelkeznek-e a lakosok. Ennek megválaszolására logisztikus regressziót alkalmaztunk, ahol a független változók a HDI és az oktatásra fordított kormányzati kiadások (a GDP %-ában) voltak. Az elemzéssel magas, közel 90%-os besorolási pontosság érhető el.

„Miért akar diplomát?” A diplomaszerzés motívumainak változásai 2012 és 2019 között

Fónai Mihály

**Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola,
Debrecen**

fonai.mihaly@arts.unideb.hu

Előadásomban a diplomaszerzéshez kapcsolódó motivációk változásait vizsgálom 2012 és 2019 között. Célom annak a feltárása, hogy a diplomaszerzéshez milyen típusú motivációk társulnak, továbbá érvényesül-e valamilyen trend, esetleg tendenciátlan ingadozás, vagy a választások és a motivációk inkább tartósak és általánosak-e. A vizsgált kérdés több elméleti keretbe is illeszthető, így a továbbtanulási és a pályaválasztási elméletek körébe – a két elméleti keret sok szempontból átfedi egymást. A továbbtanulási motivációk külső és belső motivációkra oszthatók. Belső motiváció például a tudásba vetett hit, a tanulás okozta boldogság. Külső motivációk a gazdasági motivációk (gazdasági előny, munkaszerzés) és a kényszer, a külső nyomás. Nagyon fontos a szakmai motiváció, a karrier és a munka szempontjából. A továbbtanulás és a pályaválasztás megragadható az iskolaválasztási modellek révén is, ezek három érvcsoporton alapulnak, a versengés érvén (közgazdasági modell), a szabadság érvén (politikai filozófiai modell) és a méltányosság érvén (nevelésszociológiai modell). Ezek a modellek az iskola és a pályaválasztás magyarázó elméleteit jelentik, például a racionális döntések elméletét. A szűkebben vett felsőoktatási továbbtanulási motivációk modelljei közel állnak Tódor Imre tipológiájához, Csuka és Banász (2014), valamint Rámháp (2019) a közgazdasági modelleket (hasznosságmaximalizálás, kockázatcsökkentés), a szociológiai modelleket (családi és társadalmi háttér) és a vegyes modelleket (racionális döntés és a társadalmi háttér együttes hatása) különítik el. A hazai kutatási előzmények részben ezeknek az elméleti modelleknek a tesztelését végzik, részben ezek szemléleti keretei között elemzik a pályaválasztást és a továbbtanulást. Eredményeik számos jellegzetességre felhívják a figyelmet például a nemek eltérő pályaválasztási motívumaiban, a társadalmi háttér hatásában, a tagozatok jelentős hatásában a felsőfokú tanulmányok szerepét illetően. Előadásomban a Diplomás Pályakövető Rendszer 2012-2019 közötti aktív hallgatói adatbázisait elemzem. Fontos limitáció, hogy a DPR felmérések nem a megkérdezetteknek a középiskolás korabeli pályaválasztási és továbbtanulási motivációit vizsgálja, hanem a hallgatók anticipációit azt illetően, hogy „miért akarnak diplomások lenni”, mi mozgatja őket a diplomaszerzésben. Utalva a főbb eredményekre, ezek a mozgatórugók sorrendben a következők: magas jövedelem, szakmai-intellektuális fejlődés, vezető pozíció-karrier, társadalmi megbecsülés, munkanélküliség elkerülése, kötetlenebb életmód, külföldi munkavállalás.

Civil önkéntesek motivációi a reciprocitás kontextusában

Gergely Andrea

Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest

gergely.andrea@kre.hu

Két hullámban (2018. tavaszán és 2022. őszén) vizsgáltam – részben az Új Nemzeti Kiválóság Program támogatásával - a budapesti József Attila lakótelep civil szervezeteinek vezetőit, önkénteseit kvalitatív, mélyinterjúk feltáró vizsgálatával. A kutatás célja annak felderítése volt, hogy milyen típusú reciprokapcsolatokban állnak a civil szervezetek önkéntesei, kapcsolódói szervezetükkel és egymással, a civil szervezetek hogyan hatnak a reciprokapcsolatok kiterjedtségére és intenzitására és hogyan értelmezhetőek a vezetők, önkéntesek motivációi a reciprocitás kontextusában.

Az organikus közösségekben a részvétel és az aktivitás nem választás kérdése, a modern választott közösségekben viszont mindenki maga dönti el, hogy hozzájárul-e a közösség tevékenységéhez és ha igen, akkor mennyivel. Az önszerveződő közösségek létrejöttéhez szükség van elkötelezett emberek kisebb csoportjára „kantiánusok” (Elster), akik azt teszik, amit helyesnek tartanak, figyelmen kívül hagyva ennek költségeit. Tevékenységükkel elindítanak egy folyamatot, ami a kevésbé elkötelezettek fokozatos csatlakozásához vezet. Az adok-kapok egyensúlya az önszerveződő csoportok magjában tehát aszimmetrikus. Ahhoz, hogy az közösségek létrejöjjenek és működni tudjanak a pusztán racionális önértéken felül más motivációkra is szükség van. Az önkéntesség legfontosabb motivációjának az eddigi kutatások szerint az értékteremtés, segítség, altruizmus bizonyultak.

A József Attila lakótelep civil önkénteseivel készített interjúk során nagyon részletesen és több megközelítésben (projektív technikák) segítségével jártam körbe a válaszadók generalizált reciprocitáson alapuló kapcsolatait a közösséggel, vagyis, hogy mit kapnak a szervezettől és mit adnak a szervezetnek. Az, hogy mit kapnak a szervezettől értelmezhető az önkéntesség motivációjaként, a projektív technikák pedig feltárják a kapcsolódás affektív mozzanatait mind a fiatalabb, mind pedig az idősebb generációk körében.

A női lakosság szervezett népegészségügyi szűrővizsgálatokon való részvételének vizsgálata a hátrányos helyzetű régióban

**Gyulai Anikó, Blaskóné Kozma Dóra,
Perge Anna, Kiss-Tóth Emőke**

Miskolci Egyetem Egészségtudományi Kar, Miskolc
**aniko.gyulai@uni-miskolc.hu, dora.kozma@uni-miskolc.hu,
anna.perge@uni-miskolc.hu, rekefk@uni-miskolc.hu**

A rosszindulatú daganatos betegségek Magyarországon különösen súlyos népegészségügyi problémát jelentenek, az összes haláleset közel egynegyedét okozzák. Az idő előtti halálozás és az ennek következtében elvesztett egészséges életévek tekintetében a daganatos betegségek vezető helyen állnak hazánkban.

Célunk volt feltárni a szervezett, népegészségügyi célú daganatszűrési programok (a vastag és végbél-, az emlő-, és a méhnyak- szűrés) célcsoportjába tartozó hátrányos helyzetű régióban élő nők szűrésen való részvételét, összehasonlítva a magyarországi és az európai adatokkal, továbbá összefüggést kerestünk az átszűrtséget meghatározó demográfiai és társadalmi-gazdasági tényezők között. A vizsgálat a Miskolci Egyetem Tématerületi Kiválósági Program elnevezésű projektjének többlépcsős kutatása keretében, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében valósult meg. A kutatás a hátrányos helyzetű régiókban élő nők egészségi állapotának és életmódjának a feltárására fókuszált. A vizsgálatban 151 nő vett részt, az átlagéletkoruk $52,2 \pm 15,9$ év volt. A válaszadók 52%-nak 8 általános volt a legmagasabb iskolai végzettsége, és 44 %-uk volt foglalkoztatva az adatfelvétel idején. A vastagbél szűrési program célcsoportjába (50-70 éves kor) tartozó nők ($n=63$ fő) 22%-tól vettek mintát széklet vérvizsgálatra az ajánlásoknak megfelelő 2 éves idő intervallumon belül. Az emlőszűrés (mammográfia) célcsoportjába (45-65 éves kor) tartozó nők ($n=60$ fő) egynegyede (25%-a) soha életében nem vett részt a szűrésen, a két éven belüli átszűrtség 45%-os volt. A méhnyakszűrés esetében megállapítottuk, hogy a szűrővizsgálati korosztályba (25-65 éves kor) tartozó nők ($n=99$ fő) 52%-a vett részt méhnyakszűrésen az Egészségügyi Világszervezet által ajánlott hároméves időintervallumon belül. A rosszindulatú daganatos megbetegedések megelőzésére irányuló szervezett, célzott lakossági szűrőprogramok legfontosabb mutatója, a lakosság részvételi aránya (compliance), amely kifejezi, hogy a szűrővizsgálat célcsoportjába tartozók hány százaléka vesz részt a szűrővizsgálaton. Megállapítható, hogy az általunk vizsgált hátrányos helyzetű régióban élő nők körében mindhárom szűrésnem esetében alacsony a részvételi arány, így a szűrőprogramok nem tudják elérni a céljukat.

A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Az önkormányzatok szerepe és súlya a szociális szövetkezetek működésében

Hogya Orsolya, Horváth Ágnes

Tokaj-Hegyalja Egyetem, Sárospatak
ahorvathdr@gmail.com

A szociális szövetkezeteket sokan tekintik a helyi gazdaságfejlesztés egyik lehetséges eszközének, ugyanakkor számos kérdést is felvet ez a hazánkban nem olyan régi múlttal rendelkező jogi és szervezeti forma.

Magyarországon a szociális szövetkezetek történelme 2006-ra nyúlik vissza, amikor megjelent a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény. A törvényalkotók szerint a helyi közösségek tagjainak közösséghez való tartozás iránti szükséglete, a helyi erőforrások mozgósítása, és a szolidaritás olyan erőforrások, melyek mentén alulról szerveződve, helyi igényekre válaszolva hatékonyan megszervezhető és működtethető egy szervezet.

A 2016. évi törvenymódosítás fontos eleme, hogy kötelezővé tette egy helyi önkormányzat vagy nemzetiségi önkormányzat tagságát a szociális szövetkezetekben, mely számos kérdést vet fel.

Egyik oldalon indokolható a helyi önkormányzatok szerepe a szociális szövetkezetek működésében, hiszen meghatározó helyi szereplőként fontos szerepet töltenek be a helyi foglalkoztatáspolitikai kérdésekben, a helyi piacokat gyakran ők képviselik, a helyi közügyek szervezését ők képesek biztosítani. Ugyanakkor a másik oldalon számos kritika éri a rendszert, amelyek legtöbbször a manchesteri elvek sérülésével kapcsolatos, amely az alulról építkezést, a tagság önkéntességét alapvető kritériumnak tekinti.

Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a vizsgált szociális szövetkezetek működésében milyen mértékű és mennyire meghatározó az önkormányzatok szerepe bizonyos területeken, mint például a döntési mechanizmusok, stratégiaalkotási kérdések, finanszírozási területek. Előnyként vagy inkább teherként élük meg a szövetkezetek az önkormányzat részvételét a szervezetben?

A kutatás módszertanaként a mélyinterjú alkalmazását választottuk, melynek során a mintában szereplő szociális szövetkezetek vezetőivel készített interjú válaszai alapján vonunk le következtetéseket. Jelen kutatás keretében egy szűk mintával dolgozunk, majd a megállapítások alátámasztásaként későbbi kutatásaink során bővítjük a mintában résztvevő szövetkezetek számát.

Multifunctional Universities as Capacity Building Centres for Regional Development of Areas Suffering from Social and Economic Depression

Ágnes Horváth

University of Tokaj, Sárospatak
ahorvathdr@gmail.com

Universities used to be regarded as institutions of higher education and pure scientific research, which were positioned far “above” the everyday existential issues of the surrounding world. However, this antique academic ivory tower status could not be maintained any more in the light of increasing ecological and socio-economic awareness and the integration of sustainable development into all levels of education. Therefore, education and research in social sciences should focus primarily on the following issues:

- young people and how they feel, handle, think, and get involved in the face of the climate issue and the transformation of society that is connected to this issue and other sustainability challenges.
- governance that examines institutional capacity building, collaboration between state and business; the development of green public ethics in public organizations; the importance of green political consumption; how democracy and expertise interact in international governance; and the role of participation in green planning and urban development.
- the importance of consumption for social change; how current consumption patterns contribute to the sustainability problems we face and how it is possible to change consumption habits in such a way that they can influence societal development in a sustainable way.
- the role of expertise for social change; how expert knowledge is created, compiled, and used, what knowledge is important to be able to move towards a sustainable future, who holds the role of expert and what responsibility these experts have to contribute to sustainable social change.

Furthermore, vocational training often linked to universities, plays an important role, not least in helping socially disabled people get into work. Therefore, high priority should be given for adult education and training of trainers in adult education within higher education development policies with particular emphasis on multiskilling and practical transdisciplinary approaches.

A női nadrágviselet sajtórepresentációja és a morális pánik a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap és a Pesti Napló cikkeiben 1896 és 1914 között

Husztai-Szlama Gabriella Zsófia

Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest

zsofi.szlama@gmail.com

A 19. század második felében számos változás következett be, amely hatással volt az öltözködésre. Ide sorolhatók az olyan technikai újítások, mint a varrógép megjelenése, de akár az orvostudomány fejlődése is, amelynek következtében felmerült a női öltözékek testre gyakorolt hatása. A reformöltözékek megjelenésének másik nagy okaként azokat az eszméket nevezhetjük meg, amelyek alapjaiban kérdőjelezték meg a férfiak és nők viszonyát, valamint az utóbbiak társadalomban betöltött szerepét. Ennek természetes hozadéka volt a női öltözködés átalakulása és a női nadrág megjelenése, amit végigkísérhetünk a korabeli sajtó lapjain. Ez a változás ellenállásba ütközött, amely nyomon követhető a korabeli napilapok írásaiban. A nagy példányszámban terjesztett országos napilapok, mint a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap és a Pesti Napló, rendszeresen közöltek cikkeket a női nadrágviselet megjelenéséről, amelyeket összekapcsoltak a különböző emancipációs törekvésekkel. Ezen írások zöme kedvezőtlen képet festett a nadrágot viselő nőkről, legélesebben a szavazati jog megszerzéséért küzdő nadrágos nőket bírálták, hol infantilizálva őket, hol pedig agresszivitásukat kiemelve. A cikkek vizsgálata során felmerül a sajtó reakciója és a morális pánik kérdése. Előadásom során a női nadrágviselet megjelenését és az általa kiváltott morális pánikot vizsgálom a sajtó szemszögéből. Az elemzés során Cohen (2000) által kiemelt folyamatok (túlzás és torzítás, előrejelzések és szimbolizáció) mutatom be a női nadrágviselettel kapcsolatban megjelent cikkekben; valamint a morális pánik lázgörbéjének megjelenését igazolom interkvartilis terjedelem segítségével. Kutatásom korpuszát a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap és a Pesti Napló 1896 és 1914 között megjelent női nadrágviseletről szóló cikkei adják. A kutatás módszertana NVivo elemzőszoftver segítségével végzett tartalomelemzés, az időintervallum választását nőtörténeti és divattörténeti korszakolás határozza meg.

A hosszú távú kutatói mobilitás célországai, avagy az angol nyelvterületek hegemoniája

Jánosy Orsolya

**Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola,
Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program, Debrecen**
janosy.orsolya@unideb.hu

A felsőoktatás bizonyos tekintetben a tudás egyetemességéből adódóan mindig is a világ egyik legnemzetközibb iparágának számított. A XX. században a globalizációs folyamatok részeként a felsőoktatás nemzetköziesedése is felgyorsult, és számos tudományterületen a fejlődéshez a nemzetközi tudástranszfer elengedhetlenné vált. A nemzetközi tudástranszfer a határokon átívelő együttműködések fejlesztésével, az oktatók, kutatók nemzetközi tudományos kapcsolatainak kiépítésével valósítható meg, melynek leghatékonyabb módja az oktatók, kutatók külföldi tanulmányútjainak, azaz mobilitásának támogatása. A kutatói karrier kiteljesedésének már-már elengedhetlen feltétele a nemzetközi kitekintés, nemzetközi tapasztalatszerzés. Milyen tényezők befolyásolják a kutatót a mobilitás célországának kiválasztásakor? Melyek a legnépszerűbb célországok? Léteznek-e nemzetközi mobilitási trendek?

Előadásomban három átfogó nemzetközi kutatás (The Changing Academic Profession Survey, GlobSci Survey, MORE kutatás-sorozat) adatai alapján vizsgálom a hosszú távú kutatói mobilitás legfőbb célországait. A kutatási eredmények tükrében az országok három típusát különböztethetjük meg, léteznek a tipikusan küldő, a jellemzően inkább fogadó, illetve a küldő-fogadó, azaz kiegyensúlyozott tudástranszfert megvalósító országok.

Megfigyelhető egyfajta hierarchia a célországok tekintetében, melynek csúcsán a fejlett kutatási infrastruktúrával és kutatásfinanszírozással rendelkező országok közül az Amerikai Egyesült Államok áll, melyet szorosan az Egyesült Királyság követ. Jól kirajzolódik tehát az angol anyanyelvű országok hegemoniája és a Wallerstein által „mag” országoknak nevezett területek, más néven a „Globális Észak” szívó hatása.

Hagyományos magánjogi megoldások – 21. századi kihívások

Juhász Ágnes

Miskolci Egyetem, Miskolc
agnes.juhasz@uni-miskolc.hu

A napjainkban zajló technológiai fejlődés, a mesterséges intelligencia megjelenése és folyamatos térnyerése a tudományos kutatások számos új irányát hívta életre. Nem kivétel ez alól a jogtudomány sem: mára a jognak valószínűleg egyetlen olyan területe sincs, amely a technológiai hatásoktól teljes mértékben érintetlen maradna.

A magánjogon belül az egyik domináns kutatási irányt a technológiai fejlesztések eredményeként előálló újfajta eszközök (pl. autonóm gépjárművek, pilóta nélküli légitjárművek stb.) által felvetett felelősségi kérdések jelentik, amelyek ugyanakkor szorosan kapcsolódnak a közigazgatási jog, az alkotmányjog, valamint az adatvédelem területéhez. A digitalizáció, illetőleg a mesterséges intelligencia megjelenése ugyanakkor a polgári jog más részterületein, így a dologi jog és a kötelmi jog, ezen belül különösen a klasszikus szerződési jog területén is kérdéseket vet fel.

A dologi jog legalapvetőbb fogalma, a dolog, a hatályos magyar polgári jogi kódexben rögzített meghatározás szerint olyan birtokba vehető testi tárgy, amely tulajdonjog tárgya lehet. Kérdés viszont, hogy miként kezelhetők a digitalizáció nyomán megjelenő új jelenségek (pl. digitális vagyontárgyak, kriptopénzek stb.), amelyek nem tudnak eleget tenni a polgári jog által elvárt birtokba vehetőség kritériumának. Felmerülhet-e, szükséges lehet-e a hagyományos fogalmi keretek felülvizsgálata, bármilyen irányú tágítása vagy a jelenlegi szabályanyag megfelelőképpen adaptálható az új megoldásokhoz?

A hagyományos magánjogi megközelítés tarthatatlanságával kénytelen szembesülni a jogásztársadalom a szerződések joga területén is. A szerződések elektronikus úton történő megkötése mintegy másfél évtizeddel ezelőtt még újdonságnak számított. A szerződéses megállapodások jelentős része azonban ma már ebben a formában jön létre, miközben az ún. okos (intelligens) szerződések megjelenése az elméleti és gyakorlati szakemberek számára egyaránt komoly kihívást jelent. A kontraktusok ez utóbbi formája esetén a jogász ugyanis csaknem laikussá válik: számítógépes szakember „kódfejtése” nélkül számára a szerződés csak olvashatatlan adathalmaz.

Az előadás és a tanulmány a fentiekben felvetett, a dologi és a kötelmi jog területén az új technológiák nyomán kialakult jelenségekre kíván reflektálni, egyúttal kísérletet téve a lehetséges megoldási irányok kijelölésére.

A mesterséges intelligencia megjelenése a biztonságtudományban

Kollár Csaba

Óbudai Egyetem Mesterséges Intelligencia Műhely, Budapest

kollar.csaba@uni-obuda.hu

Jelenkorunkban három olyan jelentős tudományos-technológiai forradalom zajlik, amelyik alapjaiban változtatja meg eddigi tudományos világképünket, kiterjeszti annak határait, illetve megannyi új technikai/technológiai megoldással gazdagít bennünket. A humán géntechnológia, a nanotechnológia, valamint a robotika forradalmának eredményei többek között a mesterséges intelligenciát is új alapokra helyezik. Az elmúlt évtizedben a rendelkezésünkre álló robusztus és folyamatosan „termelődő” adatmennyiségnek, a számítási kapacitások exponenciális növekedésének, a gyakorlatban is kipróbálható és belátható időn belül eredményt produkáló algoritmusoknak, valamint a különböző technológiák egyre varratmentesebb kapcsolódása a már említett három forradalommal együtt a mesterséges intelligenciát a tudományos-szakmai közösség és közönség fókuszába helyezte. Ez alól a biztonságtudomány sem kivétel. Az előadás a mesterséges intelligencia léptékelméletének, valamint a Sheridan-skála bemutatása után annak biztonságtudományban – elsősorban biztonságtechnikában – megjelenő, már jelenleg elérhető megoldásait mutatja be. Szó esik a kockázatkezelésről és -elemzésről, a szövegfelismerésről és -elemzésről, a kép/videofelismerésről és -elemzésről, a beszéd felismerésről és -elemzésről, a forenzikus területekről, a kiberbiztonságról, a domotika rendszerek, illetve az okosvárosok intelligens biztonsági megoldásairól, a társadalmi értékelő rendszerekről. Az előadásomat a mesterséges intelligencia lehetséges jövőjével kapcsolatos elképzelésekkel, valamint az Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Karon folyó, mesterséges intelligenciához köthető aktivitások és eredmények bemutatásával zárom.

Az államigazgatási feladat- és hatáskörök változásai a területi közigazgatás legújabb kori történetében

Komáromi Éva, Horváth Ágnes

Tokaj- Hegyalja Egyetem, Sárospatak
ahorvathdr@gmail.com

A társadalompolitikai folyamatokat meghatározza a mindenkori állam működése, a közigazgatásának, adminisztrációjának szervezettsége. A rendszerváltást követően több jelentős átalakuláson esett át a magyar közigazgatási rendszer, de kétségtelenül a legjelentősebb és napjaink társadalompolitikájára legnagyobb hatást gyakorló változás 2010-ben következett be.

A tanulmány célja bemutatni az államigazgatási feladat- és hatáskörök változását a területi közigazgatás területén a XXI. század elején Magyarországon.

Vizsgálatunk célterülete, hogy a 2010-ben meghirdetett államreform miként valósította meg a Jó Állam stratégiát és hogyan alakult az államigazgatási feladatok újjászervezése. A folyamat kulcsa a járási hivatalok felállítása, és azok elmúlt évtizedes feladatellátása. A tanulmányban bemutatjuk az átszervezéseket, a reform lokális jelentőségét és hatását a vidéki Magyarországra, különös tekintettel a reformtársadalompolitikai eredményeire, következményeire.

A kutatás fókuszában a Zempléni régió áll, annak járási és helyi önkormányzati szintjei egyaránt.

A kutatás módszertana: Kutatásunk megfigyelésre, a törvények, jogszabályok elemzésére és interjúkra épül. Az interjúkat az adott térség döntéshozóival készítjük:

- a megyei főispánnal,
- a megyei önkormányzat elnökével,
- polgármesterekkel,
- intézményvezetőkkel.

Összegzés: A kutatás eredményeként problématerképet készítünk, amely reflektál a vidék népességmegtartó szerepének kérdéseire is.

Párkapcsolati elégedettség a párkapcsolati stressz tükrében

Lakatos Csilla¹, Happ Zsuzsa²

¹Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar, Miskolc

²Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Pécs
csilla.lakatos@uni-miskolc.hu, happ.zsuzsa@pte.hu

A párok szubjektív megítélése magáról a kapcsolatról, azaz a kapcsolat minősége az élet valamennyi területére kihat és összefüggésbe hozható az önértékeléssel, az élettél való elégedettséggel, ugyanakkor alapvető jelentőségű az életcélok elérésében, az önmegvalósításban, a külső-belső egyensúly megteremtésében és megőrzésében.

A párkapcsolati elégedettséget az egyéni jellemzőkön túl a kapcsolatban megtapasztalt stressz és az arra adott válasz együttes élményei határozzák meg. Míg a stresszhelyzetekre adott konstruktív válasz növeli a kapcsolati elégedettséget, a szegényes adaptív válasz rontja az elégedettség szintjét. A párkapcsolati elégedettséget befolyásoló tényezők fent említett fontosságuk miatt az elmúlt időszak vonatkozó nemzetközi és hazai kutatások fókuszába kerültek.

Célkitűzés: Kutatásunkban a diádikus stressz párkapcsolati és élettél való elégedettséggel mutatott összefüggéseit vizsgáltuk figyelembe véve a párkapcsolat jellemzőit. Az eredményeket a diádikus megküzdés szemléletében értelmeztük.

Módszer: A keresztmetszeti vizsgálatban 703, legalább 1 éve párkapcsolatban élő felnőtt válaszadó (n= 703; 335 ffi, 368 nő) vett részt (átlagéletkor: 35,0 év, szórás: 13,2). A kérdőívcsomagban szerepelt a Többdimenziós Párkapcsolati Stressz Kérdőív (MSQ-C-Hu), egy kapcsolati elégedettséget (RAS-H) és egy élettél való elégedettséget mérő skála (SWLS-H), továbbá a párkapcsolatra vonatkozó adatokat vettünk fel.

Eredmények: A vizsgált mintában a párkapcsolati elégedettség erős fordított kapcsolatban állt az akut és krónikus intradiádikus stresszrel, és közepes erősségű kapcsolatot mutatott az akut és krónikus extradiádikus stresszrel. Az élettél való elégedettség közepes erősségű fordított kapcsolatot mutat a diádikus stresszrel. Míg a diádikus stressz nem mutatott összefüggést a párkapcsolat jellegével, a kapcsolat időtartama az akut és krónikus intradiádikus stressz növekedésével állt kapcsolatban. Végül, a párkapcsolat időtartama összefüggést mutatott a párkapcsolati elégedettséggel, ellenben a párkapcsolat jellege nem mutatott összefüggést sem a kapcsolati, sem az élettél való elégedettséggel.

Konklúzió: A diádikus stressz növekvő tendenciát mutat a kapcsolati idő előrehaladtával és fordított összefüggésben áll a kapcsolati elégedettséggel.

*Jelen tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-4
kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási,
Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával
készült.*

Magyarország és Finnország 19. századi bankrendszere fejlődésének összehasonlító elemzése

Juhani Laurinkari

University of Eastern Finland, Kuopio és Joensuu

juhani.laurinkari@uef.fi

Finnország állami státuszában volt némi hasonlóság Magyarország helyzetéhez képest. A különbség természetesen jelentős volt, hiszen Magyarország a dualizmus rendszerében a lehető legnagyobb önállóságot élvezte. A különbségek ellenére Finnország az Orosz Birodalomban a „leginkább önálló terület” privilégiumával rendelkezett, azonban mégsem birtokolta a két állam, két főváros nyújtotta előnyöket. Mindez megmutatkozott a finn bankrendszer rendszerében, irányításában, igazgatási modelljében.

A prezentáció és a tanulmány a komparatív történettudomány műfajába sorolható. A szerző megpróbálja megkeresni a hasonlóságokat és az eltéréseket a két rendszerben. Arra a végkövetkeztetésre jut, hogy Finnországban sohasem jöhetett volna létre az, hogy egy finn ember hozza létre az egész birodalom bankrendszerét alapjaiban átalakító aranyvaluta-rendszert, amit az Osztrák-Magyar Monarchiában egy magyar ember, Wekerle Sándor alakíthatott ki. Az előadó a német szakirodalom, továbbá a számára lefordított magyar levéltári források alapján teszi érzékelhetővé a finn szakmai közösség számára ezt a különleges gazdaságpolitikai helyzetet.

A magyar közvélemény sokáig hiányolta azt, hogy Magyarországnak a birodalom keretei között nem volt önálló nemzeti bankja. Wekerle Sándor ennek a banknak a megalapításában vállalt oroszánrészt. A szerző tanulmányának végkicsengésében arra a következtetésre jut, hogy az oroszországi nemzetiségek (örmények, grúzok, lettek stb.) sokkal szegényesebb körülmények között voltak kénytelenek élni az oroszokhoz képest, ugyanakkor a finn bankrendszer élvezett bizonyos protekcionista előnyöket. A szerző Wekerle jelentőségét újraértelmezi az által is, hogy a 19. század végén már mozgásba lendült páneurópai reformok egyik előfutárát látja benne.

A magyar szállodaiparban dolgozók elégedettségének dimenziói

Martos János András

Soproni Egyetem, Széchenyi István Doktori Iskola, Sopron
martos.janos.andras@phd.uni-sopron.hu

A 21. század első évtizedei markáns kettősséget hoztak az idegenforgalmi vállalkozások és az iparágban foglalkoztatottak számára. Egyrészt mind magyar, mind globális szinten a turistaérkezések száma történelmi rekordokat döntött, a szektorban tevékenykedő vállalkozások középtávon konjunkturális környezetben folytathatták tevékenységüket. Mindemellett az utóbbi 25 év során olyan globális és lokális válságok sorozatát élte át ez a főként diszkrecionális jövedelmekre alapozó, dekonjunktúrára érzékeny szektor, amelyek alapjaiban rengették meg annak működését. Ezek a válsághelyzetek jelentős hatást gyakoroltak a turizmusban dolgozók munkájukkal kapcsolatos elégedettségére is, erősen befolyásolták jövőképüket a szektorban.

A kutatás során az egyik vezető magyar szállodalánc 2022-ben készült belső dolgozói elégedettséget érintő felmérésének eredményeit elemzem kvantitatív módszerekkel. Céлом az, hogy a nagyságrendileg 600 fő bevonásával végzett, nem reprezentatív felmérés adatainak vizsgálata során meghatározzam a dolgozói elégedettség legfőbb dimenzióit, valamint azokra reflektálva középtávú trendek kerüljenek definiálásra. Emellett különös figyelmet fordítok a munkaadó által gyakorolt pozitív és negatív hatások azonosítására is. Az ehhez szükséges összevetésben egy korábbi felmérés (2008) eredményei lesznek a segítségemre.

A kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó izraeli politika alakulása

Nagy Milada

**Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar
Nemzetközi Kapcsolatok Intézeti Tanszék, Budapest
nagy.milada@uni-bge.hu**

Optimális esetben egy állam hivatalos szakpolitikája világosan megfogalmazódik. Az izraeli valóságban azonban sok esetben a szervezetek és az egyének központi döntéshozatali folyamat nélkül kezelik a kihívásokat, és a politikákat ritkán kommunikálják formális, nyílt módon. A célokat, eszközöket és felelőségeket meghatározó, hivatalos stratégiák hiánya azonban nem jelenti azt, hogy ezeket nem vették figyelembe, nem dolgozták ki, nem kommunikálták, nem állították össze a költségvetést és ezeket nem hajtották volna végre. Azonban a szabályok nyilvánossá tétele némiképpen eltér az európai gyakorlattól. Míg a korábbi évtizedekben a szabályokból lehetett következtetni a kritikus infrastruktúrákra vonatkozó izraeli politikára, addig az utóbbi időben egyre kevesebb a nyilvánosan elérhető dokumentum. Ebben közrejátszik az ország biztonságpolitikai helyzete – különösen a kritikus infrastruktúrák speciális biztonságára vonatkozó védelem.

A kormányok szerepe kulcsfontosságú a kritikus infrastruktúrák védelmében. A cikkben bemutatott esettanulmány ritka példája az izraeli kormány proaktív fellépésének. Az ország életében az első jelentős CIP-mérföldkő (CIP: *critical infrastructure protection*, *kritikus infrastruktúra védelme*) nem volt más, mint a 2002-es egyedülálló jogalkotási és szervezeti CIP-megállapodás létrehozása. Az izraeli nemzeti kritikus infrastruktúrák védelme más vezető országokhoz képest meglehetősen korán kezdődött. Azonban az izraeli közpolitikák túlnyomó többségétől eltérően ezt nem egy tragikus esemény vagy egy válsághelyzet indította el, inkább egy ritka proaktív kormányzati kezdeményezésnek köszönhető. A széles körben elterjedt sztereotípiával ellentétben egy kormány is játszhat pozitív szerepet annak érdekében, hogy a lehetőségeket megragadja és elősegítse a kihívásokra adott átfogó válaszokat: például kezdeményezhet proaktív politikai intézkedéseket, rugalmasan és gyorsan reagálhat a változó igényekre és eszközök széles skáláját vetheti be.

Attempts to Develop a New Type of Adaptive e-learning Environment

Péter Négyesi, Zoltán Csernai, Réka Racskó

**Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori
Iskola, Eger**

**negyesi.peter@uni-eszterhazy.hu, csernai.zoltan@uni-eszterhazy.hu,
racska.reka@uni-eszterhazy.hu**

Student motivation is one of the most critical issues in the entire education system today, especially in the field of mathematics. Because conventional methods appeared to be less effective in arousing their interest, there is a need to develop new strategies. Based on the experiences of the COVID-19 pandemic in 2020 we see that teachers in public education also need a well-constructed e-learning environment (framework), which includes content that has been measured and verified by scientific tools and is developed according to real needs, based on the principles of didactic design. Today's students want to learn as easily as possible during the work process (for example, on a smartphone) and the learning materials are specifically designed to help them or meet their different needs. The way of learning, the definition of learning paths depends on the learners. Although many e-learning systems currently exist on the Internet, they usually present the same materials to all students without considering individual differences. In most web-based courses, the materials are only suitable for homogeneous, highly prepared and motivated students. The challenge of achieving this goal depends largely on precisely defining the characteristics of a particular learner or group of learners - such as type and level of knowledge, skills, personality traits, affective states - and then determining how the information can be used to improve learning. Adaptive e-learning systems (AES) respond to these problems by tailoring the display of educational materials to the needs of individual students. The adaptive e-learning environment involves a significant change in the traditional roles of both the learner and the teacher. On the learner's side, important features of the learner's role are learning autonomy, flexible and productive task or problem-solving ability and increased self-directed activity. The teacher has the following roles and features: a partner and an expert who is encouraging and supporting while reflecting on results. The development and application of this new type of adaptive learning environment will play an extremely important role in the future, both in the development of lifelong competences and in the organization of data-based learning and in the design and differentiation of learners' individual learning paths.

Munkaerőpiaci kompetenciák érvényesülése frissdiplomások véleménye alapján

Nyilas Orsolya

Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza

nyilas.orsolya@nye.hu

A versenyképes tudásalapú társadalomban és gazdaságban egyre nagyobb az igény arra, hogy mind a felsőoktatás, mind a felnőttkori tanulást segítő intézmények igazodjanak az egyéni, közösségi és főleg a munkaerőpiaci elvárásokhoz. Olyan fejlesztési tartalmak a kívánatosak, amelyek által az oktatásban résztvevők minél teljesebb személyes és társadalmi kibontakozását is szolgálják, az emberi tudás humántőke mivoltát, a gazdaság számára halmozódó emberi erőforrás-minőségét fejezik ki. Napjainkban a munkavállalók nyugdíjas korukig legalább három-négy területen, szakmában próbálják ki magukat. A munkaerőpiacon az egyre magasabb fokú végzettséget igénylő munkakörök iránti igény növekedése az egyre magasabb kompetenciaelvárásokon keresztül a felsőoktatás alkalmazkodását is igényli, ezért elengedhetetlen, hogy a diákok olyan információkat, tudást és kompetenciákat szerezzenek, amelyekkel megfelelő állást találhatnak, képesek legyenek saját szakmai karrierjüket menedzselni. Ezek a kompetenciák mind a társadalmi, mind a munkaerőpiaci szempontból sikeres élet összetevőiként szükségesek.

A Diplomás Pályakövető Rendszer 2020-as adatfelvételének 9576 frissdiplomásával készült adatfelvétel a munkavállaláshoz szükséges kompetenciákra vonatkozó eredményeit elemezzük. Mintánkban a soft skilleket vizsgáltuk, vagyis azokat a személyes képességeket, amelyek meghatározók a munkavállaló munkakörnyezetbe való beilleszkedésénél és motiválhatóságánál. Ezek a képességek könnyen, erőfeszítés nélkül elsajátíthatók, és nagyban hozzájárulnak a sikeres munkavégzéshez. Nehezebben mérhetők, mint a hard skillek (azaz a szakmai tudás), de egyre nagyobb súlyt kapnak a jelöltek kiválasztásánál. Ilyen soft skill a "jó kommunikációs készség"-et a mintában a válaszadók 54%-a, a „problémamegoldási készséget, leleményességet” a 47,6%-a, az „írás-készséget” a 49%-a fogadta el „nagyon fontos”-ként. De hasonló mértékben fontos skill az „emberi konfliktusok kezelése”, vagy az „együttműködés egy csapattal” (43%), vagy a „munkaszervezés és időbeosztás” (37,3%) az „előrelátás, tervezőkészség” (34%), és a „nagy munkabírás, kitartás” (38,8%). Manapság az egyik legfontosabb kompetencia a „rugalmas alkalmazkodás” (37,2%) a folyamatosan változó piachoz. Csak akkor lehet alkalmazkodni a változásokhoz, ha jó a munkavállaló tanulóképesége. A frissdiplomások válaszaiból az is bebizonyosodott, hogy fontos a „változásokhoz való alkalmazkodó képesség” (42%) is. A mai, technológia által hajtott üzleti környezetben rendkívül fontos, hogy a munkavállaló könnyedén fel tudjon zárkózni az innovációhoz, valamint a folyamatosan változó munkakörülményekhez, amely az eszközökre és a különféle műveletekre is vonatkozik.

Kísérlet az író társadalom háborús „mozgósítására”: A lillafüredi találkozó 1942. novemberében

Olasz Lajos

Szegedi Tudományegyetem, Szeged

olasz.lajos55@gmail.com

1942 őszén számos jel mutatott arra, hogy Németország nem nyerheti meg a világháborút. Az adott helyzetben Kállay Miklós kormányfő célja a háborúból való fokozatos kiválás előkészítése volt, mindez olyan módon, hogy ne kerüljön nyílt konfrontációba a Harmadik Birodalommal. El akarta kerülni a német megszállást, ugyanakkor a szovjet bevonulást is, megőrizni az ország cselekvési szabadságát, megtartani a visszaszerzett magyar lakta területeket, és átmenteni a hatalmon lévő politikai elit vezető szerepét a háború utánra. Mindehhez széleskörű nemzeti együttműködést kívánt teremteni. Ennek részeként került megszervezésre egy találkozó a magyar író társadalom válogatott, de bizonyos mértékig mégis reprezentatív személyiségei, valamint a kormány és a katonai vezetés között. Az esemény kezdeményezője Antal István nemzetvédelmi propagandaminiszter volt, aki már korábban, a Gömbös-kormány tagjaként résztvevője volt egy hasonló, bár rövidéletű kísérletnek, az ún. „új szellemi front” létrehozásának. A háromnapos értekezleten közel 60 író vett részt, fővárosiak és vidékiek, népiek és urbánusok, liberálisok és katolikusok, illetve a Trianon után elcsatolt magyarság képviselői. A politikusok és katonák az állam háborús céljai mellé igyekeztek felsorakoztatni a jelenlévőket. Nem hallgatták el a német győzelemmel kapcsolatos kétségeiket, de a kormány és a haderő feltétlen támogatását kérték. Az írók tudomásul vették a háborús helyzet adta aktuális kötelezettségeket, de a hosszútávú nemzeti célokra hivatkozva felvetették a társadalmi problémákat, és ragaszkodtak az alkotói szabadsághoz. A tanácskozás során a jelenlévő írók elkötelezték maguk a nemzeti együttműködés mellett, de kevés kivétellel elhárították a kormánypolitika közvetlen és kritikátlan szolgálatát. Az értekezlet nem váltotta be egyik fél reményeit sem, és nem oldotta fel a szembenállást az egymással vitázó írócsoportok között, bizonyos eredményt mégis hozott. A kormányzat számára világossá vált, hogy a szellemi élet kész az együttműködésre a nemzeti célok érdekében, de nem vállal irányítható „frontkatona” szerepet. Az írók pedig az adott helyzetből eredő realitásokkal szembesülve, egyensúlyt kellett, hogy találjanak az aktuális és távlati, a kompromisszumos és az optimális között – morális alapállásukat és nemzeti elkötelezettségüket fel nem adva.

A mesterséges intelligencia hatása a társadalomtudományra

Pál Anita

Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola, Budapest
krifka.anie@gmail.com

A II. világháború lezárásával a nagyhatalmi koalíciók átalakították Európa újjáépítésével és a fedezetek megteremtésével az új gazdasági tőkeáramlásnak az irányát. A hidegháború folyamán a kutatás fejlesztések leginkább a hadiipar irányában fejlődtek, és a világ bipolaritásán keresztül egy olyan versenyszféra alakul ki, amiben a világ államainak az összes többi résztvevője csak másodlagos szereplővé tudott válni.

A hidegháború vége óta, a globalizáció által megteremtett dependenciák megváltoztatták a biztonsági percepcióinkról és a háborúról alkotott képünket. Egy olyan világban, ahol a digitális kor megszüntette az idő-tér korlátokat, maga az információ lett a legnagyobb érték, és egyben megrengette mind azt a három tartópillért, amit a vesztfáliai rendszer biztosított: a szuverenitást, a territorialitást és a legalitást. A globalizáció hatott az információs társadalom kialakulására, a technika felgyorsulására, valamint magával hozta a transznacionális vállalatok térhódítását is.

Ami az érték védelmét illeti, egyben jelenthet információ biztonság szempontjából sebezhetőséget is. A mesterséges intelligencia szolgálatában nemcsak az államigazgatási struktúrákban ment végbe modernizáció, de az emberi életet felölelő minőségben is, amelyben a társadalmak iparágakat építenek rá.

Egy digitális világban új támadási, befolyásolási eszközök jelennek meg, amelyek új szempontok szerint teremtenek kiszolgáltatottságot és veszélyeztethetik mind az egyéni, mind a közösségi és állami önrendelkezést és autonómiát.

Ennek ékes példaként szeretnék az előadáson szót ejteni a hidegháború utáni kutatás-fejlesztés alakulásáról és a globalizációról, a kínai társadalmi kreditrendszeren keresztül bemutatni az információs társadalom kialakulásának előnyeit és hátrányait. Beszélni szeretnék a kettősfelhasználású fejlesztésekről, valamint arról, hogy hogyan változtatta meg a mesterséges intelligencia az információs műveleteket és a haderőfejlesztést.

Felnőtt női lakosság egészségét befolyásol(hat)ó tényezők vizsgálata hátrányos helyzetű régióban

**Perge Anna, Hankóczy Domonkos Judit,
Kiss-Tóth Emőke**

Miskolci Egyetem Egészségtudományi Kar, Miskolc
**anna.perge@uni-miskolc.hu, judit.domonkos@uni-miskolc.hu,
rekefk@uni-miskolc.hu**

Az átlagnépesség életszínvonalától és életmódjától jelentős mértékben alacsonyabb színvonalon élők életminőségének javítását célzó ajánlások megfogalmazásához szükséges az egészségi állapot-, valamint az egészségdeterminánsok súlyának ismerete. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű térségben élő nők körében az egészségi állapotot meghatározó alapvető tényezők és hatások vizsgálatát a Miskolci Egyetem Egészségtudományi Karának munkatársai egy többéves átfogó kutatás részeként, az abaúji régió 25 településének bevonása mellett végezték. Célul tűzték ki a térség lakosságának körében az egészségi állapot felmérésén túl, az azt befolyásoló tényezők feltérképezését, a Kar missziójának tekinti a régióbeli lakosság preventív egészségfejlesztésének támogatását.

Az egészségdeterminánsok legfőbb kategóriái mentén betekintést kaptunk egyes életmódtényezők, bizonyos kulturális sajátosságok, a jövedelmi viszonyok, az iskolázottság és foglalkoztatottság, valamint a fizikai környezet dimenzióiba. A felnőtt női lakosságra fókuszáló vizsgálatba 151 fő nő került bevonásra, az átlagéletkoruk $52,2 \pm 15,9$ év volt. Az iskolai végzettséget tekintve a válaszadó nők 52%-ának 8 általános osztály volt a legmagasabb iskolai végzettsége. Az adatgyűjtés idején a válaszadók 44 %-a volt foglalkoztatva, a szubjektív anyagi helyzetét 64%-uk megfelelőnek, 21 %-uk rossznak vagy nagyon rossznak ítélte meg. A lakások, lakóházak infrastrukturális hiányossága megmutatkozik abban, hogy a térségben előfordulnak olyan életvitelszerűen használt ingatlanok, amelyekben nincs vezetékes ivóvíz, vízöblítéses vécé, esetleg fürdőszoba. Az eredmények alapján a nők 39%-ánál a stressz leggyakoribb oka a megélhetési problémák, 19 % a családi konfliktusok miatt ideges a leginkább, 12,5 % munkahelyi gondokat és 17,6 % rossz egészségi állapotot jelölt meg a leggyakoribb stresszforrásnak.

Az egészségdeterminánsok ismerete nemcsak az egészséget érintő hatások miatt szükségesek, az intervenciók támadáspontjának meghatározásához is hozzájárulnak.

A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Területi különbségek alakulása Magyarországon az elmúlt két évtizedben súlyozott területi GINI-index segítségével

Pintér Tibor, Fenyvesi Éva

**Budapesti Gazdasági Egyetem KVIK,
Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék, Budapest
pinter.tibor@uni-bge.hu, fenyvesi.eva@uni-bge.hu**

Tanulmányunkban a súlyozott területi GINI-index mutatóját alkalmazzuk a vármegyék és Budapest közötti területi jövedelmi egyenlőtlenségek kifejezésére. A súlyozott területi GINI-index a jövedelmi egyenlőtlenségek évtizedekkel ezelőtt kidolgozott és alkalmazott mutatója, amely a jövedelmek eloszlását szemlélteti egy adott területen. A súlyozott területi GINI-együttható alkalmazása lehetővé tette a jövedelmi egyenlőtlenségek mértékének vizsgálatát a magyar vármegyék és Budapest között. Ez a mutató különösen fontos a regionális fejlesztési stratégiák kidolgozásában és értékelésében, valamint a regionális jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló politikai beavatkozások hatékonyságának értékelésében.

A mutató alkalmazása lehetővé teszi a jövedelmi egyenlőtlenségek területi dimenziójának feltárását és azonosítását, hogy mely területi egységek járulnak hozzá a legnagyobb mértékben a jövedelmi egyenlőtlenségekhez. A súlyozott területi GINI-együttható használata továbbá lehetővé teszi a területi jövedelmi különbségek trendjeinek és dinamikájának elemzését, valamint a területi jövedelmi egyenlőtlenségek alakulásának összehasonlítását az idő múlásával.

A súlyozott területi GINI-együttható további felhasználása lehet a regionális politikák és intervenciók hatékonyságának értékelése. A politikai döntéshozók így célzottan tudják elosztani a forrásokat azokon a területeken, ahol erre a leginkább szükség van, és ezáltal hatékonyabb eredményt érhetnek el fejlesztési programjaikon keresztül.

A tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a súlyozott területi GINI-index értéke a vizsgált időszak első felében (2000-2009) erőteljesen emelkedett a különböző években, majd ezt követően egy csökkenési folyamat bontakozott ki, amely egészen a koronavírus járvány globális kitörésének előestéjéig tartott. Ezután már csak stagnálás mutatható ki.

A tanulmány eredményei összehasonlító elemzésekhez is felhasználhatók. A különböző országok és régiók közötti jövedelmi egyenlőtlenségek összevetése révén lehetőség nyílik arra, hogy Magyarországot elhelyezzük az európai és a globális kontextusban egyaránt. Ezáltal láthatóvá válhat, hogy milyen szintűek a területi különbségek, és milyen térségi fejlesztési kihívásokkal kell szembenéznie az országnak európai, nemzetközi kitekintésben. – ez azonban már továbbfejlesztési lehetőségként merül fel.

Fejlesztési igénnyel bíró gyermekek szüleinek lehetőségei az állami ellátórendszerben

Rácz Andrea, Sik Dorottya, Tanító Zsófia

**Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar,
Budapest**

**racz.andrea.aniko@tatk.elte.hu, sik.dorottya.borbala@tatk.elte.hu,
tanitozsofi@gmail.com**

Előadásunkban azt vizsgáljuk¹, hogy a tankötelezettségi korú, különböző tanulási, magatartási, pszichiátriai problémákkal küzdő vagy kortárs bántalmazással érintett gyermekek szülei és a velük dolgozó szakemberek hogyan látják az állami ellátórendszer kapacitáit, a szükségletek kielégítésének lehetőségeit, milyen megoldásokat tudnak kínálni a családoknak és ezekkel ők mennyire tudnak élni a magyar gyermekjólét- és védelem valóságában. Keressük a választ arra is, hogy van-e más alternatívája az állami ellátórendszernek, ha az nem képes válaszolni a felmerülő szükségletekre, vagy a válasz nem időben érkezik. A szülőkkel és szakemberekkel készült félig-strukturált interjúk kitérnek a jó szülőség társadalmi értelmezésére is, ezekre is kitérünk a fejlesztési igénnyel bíró gyermekek szüleinek percepciói mentén. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy az állami szolgáltatások nagyon hiányosak, a szülők sokszor azt élik meg, hogy nem kapnak segítséget, sok esetben nincs is kihez fordulniuk. Bármennyire is az 1989-es ENSZ Gyermekjogi Egyezmény szerint alapvető gyermeki jogok a védelemhez, az erőszakmentességhez, a sajátos szükségletekhez igazodó ingyenes oktatáshoz való hozzáférés joga, ezek sok esetben az állami oktatási- és gyermekvédelmi ellátórendszerben sérülnek. Eredményeink szerint esetleges, hogy egy gyermek az állami intézményrendszerben, beleértve a köznevelési intézményeket is, mennyire felkészült szakemberhez kerül, hogy elérhető-e számára és gondviselői számára a pedagógiai szakértelmen túl egyéb támogatói, segítői vagy speciális igényére reagáló szolgáltatás. Mindezek miatt pedig az a szülő, akinek a gyermeke valamilyen nehézséggel küzd, úgy érezheti, nem marad más lehetősége, minthogy kilépjen az állami rendszerből és alternatív utakat válasszon. Sok esetben azonban ehhez kapcsolati tőkére és stabil anyagi helyzetre van szükség.

¹ Készült a Menekülés az államtól: privatizáció, exit-stratégiák és alternatív szolgáltatások a gyereknevelésben c. OTKA kutatás keretében (FK 135215, 2020-2023, Berényi Eszter). Rácz Andrea és Sik Dorottya részt vesznek a COST Action 19106-Multi-Sectoral Responses to Child Abuse and Neglect in Europe: Incidence and Trends c. projektben az ELTE TáTK Szociális Munka Tanszék képviselőjeként.

Ökológiai fenntarthatóság, mint növekedési esély az iparban

Rostás Sándor

**Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar, Szechenyi István
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Győr**

Rostas.Sandor@phd.uni-sopron.hu

Az ipari vállalatok által kitűzött növekedési célok nemcsak saját alkalmazottaikra gyakorol nagy nyomást, hanem az európai klímavédelmi célok elérését is veszélyeztetik, amelyek az üvegházhatású gázok kibocsátásának drasztikus mérsékelését 2030-ig 55%-os csökkentéssel biztosítanák. Ipari vállalatok éves értékesítési tervezésük során ritkán veszik figyelembe az éghajlati célok elérését és a velük járó kihívásokat. A lehetőségek és kockázatok felmérése során részben figyelembe veszik a környezeti és éghajlati hatásokat, de sokkal nagyobb befolyással bírnak azok a globális politikai döntések, amelyek lehetővé teszik vagy blokkolják az áruk mozgását és ezáltal az érintett piacokhoz való hozzáférést. Új termékekkel való kereskedés még jövedelmezőbb, és ezáltal a marketing és értékesítési szervezet elsősorban az új termékek kereskedelmére irányul. Számos ipari termék nem állítható elő ökológiailag fenntartható módon, mert szinte teljes egészében nem regeneratív (nem megújuló) alapanyagokból készülnek. Ez azt jelenti, hogy ezek a nyersanyagok forrásai sokkal gyorsabban kiaknázódnak, mint amilyen sebességgel természetes körülmények között önmaguktól felmerülhetnének (ásványok, fémek és fosszilis nyersanyagok). A jogalkotó által tett összes erőfeszítés nem tűnik kellően hatékonynak a fent említett éghajlati célok elérésének tekintetében. A hatályos előírások ellenére a vállalatok nem gyakran érzik kötelességüknek, hogy ennek megfelelően módosítsák üzletpolitikájukat. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és az ökológiai lábnyom javítása minden működési folyamatban és üzleti tevékenységben kellene, hogy tükröződjön. Ez éghajlati célok elérése érdekében ez a helyzet új növekedési lehetőségeket teremthet más vállalati és üzleti területeken, amelyek ígéretesen hozzájárulhatnak az említett célok eléréséhez és a fenntartható fejlődéshez.

E tanulmánynak az a célja, hogy hozzávetőleges áttekintést adjon az alkalmazandó szabályokról, törvényekről és Európai Unió ajánlásokról, valamint áttekintést adjon a még tervezésben lévő szabályokról. Továbbá válaszokat találni azokra a kérdésekre, amelyek igazolják az iparvállalatok általános negatív hozzáállását változásokkal szemben, ami időnként még a célok teljes elutasításban is kifejeződhet.

Private Detectives in Hungary: Legal History of Private Investigation Before and After the Political Regime Change of Hungary in 1989

Violetta Rottler

**Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar
Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék, Budapest
rottler.violetta@uni-nke.hu**

Private investigation and its legal regulation began in Hungary more than 100 years ago (1913), even though the civilian development in Hungary started relatively late in the Austro-Hungarian Empire, compared to the Western-European, or to the Austrian development.

The history of the Hungarian private investigating is merely the history of bans and permissions. The first modern Hungarian private security act was introduced in 1998, which also regulated the private investigation activity. It is particularly Hungarian so far that one law consolidates the rules of private investigation and personal- and property protection (Act CXXXIII of 2005). Professionals say that these should be separated, and a separated chamber should be established for private investigators. The strict legal restriction and the hard access to data are the reason for the field being “grey” as the activity is still between the legal and illegal.

The current regularisation is little, fails to hold power, while in other countries the rule of private investigation is consolidated in laws, and chambers are also set up. Proper regulation, rights, accessibility to databases are the key to the development of the private detective profession and “whitening”, of course. These all should be secured by law guarantees. This paper aims to give a legal historical overview how has the profession gradually developed, and which are its future perspectives.

Pandémát követő stresszhelyzetkép a hátrányos helyzetű lakosság körében

Rucska Andrea, Lakatos Csilla

Miskolci Egyetem Egészségtudományi Kar, Miskolc
andrea.rucska@uni-miskolc.hu, csilla.lakatos@uni-miskolc.hu

A hátrányos helyzetben élő személyek nagyobb eséllyel ki vannak a téve stressznek, mint a jobb szociális körülmények között élők. A szegénység és a környezeti adottságok jelentős stresszforrást jelenthetnek, növelve egyes betegségek (pl. a krónikus betegségek, az elhízás, a magas vérnyomás) kockázatát, súlyosbíthatják a társadalmi kirekesztettséget, az izolációt. Mindezeket a hatásokat a COVID-19 pandémia fokozta.

Kutatási célunk volt feltérképezni, hogy a hátrányos helyzetű régióban élő lakosságot hogyan érintette mentálisan a járvány, a pandémiát követően hogyan alakult, változott a stressz-szintjük, hogy élük a járványt követően mindennapjaikat.

Anyag és módszer: keresztmetszeti kutatásunk egy nagyobb kutatás részét képezi, melyből az Észlelt stressz kérdőív (PSS-10) 10 tételes kérdőívet alkalmaztuk, majd a lakosság stressz-szintjének pandémiát követő változását tárjuk fel közvetlenül a járványhelyzetet követően (2022. december). Az online adatfelvétel nem reprezentatív, viszont jól tükrözi a lakosság mentális állapotát. A vizsgálat a pandémia különböző hullámaiban és azt követően is megtörtént, így a változások jól nyomon követhetők. Az eredményeket SPSS statisztika szoftverrel értékeltük ki.

Eredmények: az adatfelvételben 482 fő vett részt, átlagéletkor $33,05 \pm 15,1$. A minta több, mint fele nagyvárosban (52,1%), míg a másik fele kisvárosban (24,9%) és falun (23%) él. A válaszadók többsége családban él (41,3%), többen jelölték a többgenerációs családi együttélést is (21,8%). A saját szubjektív egészségi állapotukat a többség jónak ítéli (42,7%). A vizsgálat mintában az észlelt stressz globális mutatója $28,9 \pm 5,4$, mely adat a 2020 novemberében (a járvány II. hullámának közepén) mért stressz szinthez ($17,61 \pm 4,6$) képest jelentős emelkedést mutat.

Következtetés: a járványhelyzetet követően a lakosság mentális állapota lényegesen romlott, mely változás nem tükröződik a válaszadók szubjektív értékelésében, egészségi állapotukat jónak tartják. Bár az elmúlt időszakban sok szó esik a társadalom mentális egészségéhez kapcsolódó kérdésekről, vizsgálatunk adatai arra utalnak, hogy ezek a problémák kevésbé tudatosulnak az egyének szintjén.

A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Az MDPI kiadójú közlemények helyzete – láttelep az EU27 tagállamában

Sasvári Péter¹, Urbanovics Anna²

^{1, 2}Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest

¹Miskolci Egyetem, Miskolc

¹sasvari.peter@uni-nke.hu, ²urbanovics.anna@uni-nke.hu

A tanulmány célja a megafolyóirat-kiadók helyzetének áttekintése az EU 27 tagállamaiban, különös tekintettel az MDPI (Multidisciplinary Digital Publishing Institute) kiadó esettanulmányán keresztül. A mai, jelenleg fejlődő felsőoktatási szféra kutatóorientált és versenyképes hozzáállást követel meg az egyetemektől, ami egyre nagyobb nyomást gyakorol a kutatókra, hogy nemzetközileg elismert folyóiratokban publikáljanak. Különböző akadályok miatt azonban a hagyományos kiadók - főként a Big Five esetén- nem egyformán elérhetőek a centrum és a periféria régióinak kutatói számára, ami a periféria országában az MDPI-kiadványok nagyobb arányához vezet. Az elemzés empirikus összehasonlító módszertanon alapul, amely szcientometriai adatokat használ.

Az eredmények rámutatnak arra, hogy a periféria országában dinamikusan növekszik az MDPI-kiadványok aránya, az EU 27 tagállama közül elsősorban a közép- és kelet-európai régióban. Az MDPI tudományos értéke és hitelessége azonban ezekben az országokban felsőoktatási és kutatópolitikai szempontból is vitatott kérdés. Az elemzés magyar szempontból tárgyalja az MDPI-vel kapcsolatos kérdéseket. A tanulmányban néhány érvet, köztük az MDPI-kiadványok szerepét a nemzetközi egyetemi rangsorokban való versenyképesség fenntartásában, az APC-díjakat és a magyarországi felsőoktatás közelmúltbeli változásait tárgyalja.

Mi a közös bennük? Társadalmi innovációk a gyakorlatban

Szabó Rita

**Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Hantos Elemér
Gazdálkodás- és Regionális Tudományi Doktori Iskola, Miskolc
rita.szabo12@gmail.com**

Szinte már klisének számít, hogy a társadalmi innovációnak nincs egy általánosan elfogadott definíciója, amihez igazodni tudunk, hiszen a téma kutatói is többféleképpen értelmezik a fogalmat. Többek között ez a hiátus vezetett arra korábban, hogy megvizsgáljam - a teljesség igénye nélkül - a társadalmi innováció fogalommeghatározásait, és azokból kiszűrjem azokat az ismérveket, jellemvonásokat - ha tetszik attribútumokat - amelyek a társadalmi innovációt azzá teszik, ami. Elemezve, számos európai társadalmi innovációs projekt, valamint az Európai Bizottság, az OECD társadalmi innováció fogalmát, arra jutottam, hogy bár vannak átfogó és igencsak tömör megfogalmazások, mégis azonosítható öt olyan ismerv, amely megjelenik a legtöbb vizsgált definícióban. Ezen kutatási eredményemből kiindulva arra voltam kíváncsi, hogy az elméleti definíciókban feltárt attribútumok megragadhatók-e a hazai gyakorlati példákban? Mit találunk ezekről a magyarországi társadalmi innovációs projektek kapcsán?

E kérdések megválaszolásra dedikáltan társadalmi innovációs projekteket kerestem. Így jutottam el a SozialMarie programhoz, amely a már megvalósult társadalmi innovációkat hivatott elismerni.

A vizsgálati populációt a SozialMarie díjra benyújtott magyarországi projektek adták az elmúlt 18 évből. A vizsgálatához az adatelemzési módszerek mellett a tartalomelemzés módszerét választottam, hiszen a projektleírásokban kerestem arra utalásokat, hogy az ezek jellemvonások valamilyen formában fellelhetők, azonosíthatók-e? A tanulmányban megismerkedhetünk ezekkel társadalmi innovációs projektekként, többek között bemutatom főbb jellemzőiket, tevékenységi területüket. Azonban a hangsúlyt a társadalmi innovációs attribútumok részletesebb bemutatására és elemzésére helyezem.

„Furcsa módon ez egy titok szerintem, de valahogy őrizzük”: A hosszú és kielégítő házasság kvalitatív kutatása IPA segítségével

Szente László János

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest

laszlo.szente.janos@gmail.com

Hosszú távon a jól működő házasságok pozitív, a rosszul működőek negatív hatással vannak a benne élők jóllétére, mely megmutatkozik az önértékelésben, az egészségügyi állapotban, az étellel való elégedettségben és a distressz szintjében is.

Kutatásunk célja megismerni a hosszú és kielégítő házasságban élés élményét házaspárok beszámolóin keresztül, valamint feltárni, hogy szerintük mi áll a házasságukban megélt boldogság mögött.

Egy online kérdőív segítségével kerestünk három legalább 35 éve házas párt, akik magas kapcsolati elégedettséggel rendelkeztek. Utóbbit egy 8 itemes önbevallásos kérdőív, a RAS-H segítségével mértük fel. Velük készítettünk félig strukturált interjúkat, melyeket az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA) – Smith által kifejlesztett, majd Rácz által fordított – módszertana szerint elemeztünk. Ennek lényege, hogy feltárja az egyének szubjektív élményvilágát egy adott témával kapcsolatban. Az elemzés során az interjúkon elhangzottakat 42 altémába csoportosítottuk, majd 9 főtémába szerveztük. A témákhoz idézeteket rendeltünk, melyek által betekintést kaptunk a házasságok élményvilágába, majd értelmeztük is ezeket a történeteket.

A főtéma a következők voltak: viszony a transzcendenshez, viszony a származáshoz, viszony az emberekhez, viszony a világhoz, viszony a szelfhez, érzések a házastárs felé, élet a házasságban, családi életciklusok és viszony a családhoz. A kutatás szempontjából a két legfontosabb főtéma az érzések a társ felé és az élet a házasságban volt. Előbbihez kilenc altéma tartozott: összeillés, bizalom, kezdeti vonzalom, kibontakozó állandó vonzalom, intimitás, egymásrautaltság, elfogadás, szeretet és boldogság. Utóbbihoz pedig tizenegy: tettek a házastárs jóllétéért, tettek a diádért, házas diád, közös minőségi idő, együttműködés, hűség, kommunikáció, konfliktuskezelés, pénzügyek, tökéletlenség és negatív érzések.

Az idézetek megjelenítésével jobban érthetővé váltak olyan pszichológiai konstrukciók, melyek „nyersen” leírva nem adnak elég iránymutatást, ha valaki saját házassága javításán szeretne dolgozni szakszövegek alapján. Például a „házastárs feltétel nélküli elfogadása” egy konkrét példa nélkül megközelíthetetlennek tűnik, de hogyha elolvassuk az idézeteket, melyeket felsorakoztat a kutatás, jobban megérthetjük hogyan is valósul ez meg a gyakorlatban.

A kutatás eredményei mélyen bemutatják a hosszú és kielégítő házasságban élés élményét és megmutatja az olvasónak, hogy milyen út vezethet ehhez.

Önszerveződés és kultúráközvetítés: Az Olvasókörök Szövetsége megalakulása 1990-ben

Szóró Ilona

Könyvtárellátó Nonprofit Kft., Budapest

szoro.ilona@kello.hu

A 19. század második felétől az agrárvidékeken a társadalmi és kulturális önszerveződés egyik leggyakoribb formáját az olvasókörök jelentették. Ezek, a helyi kisközösségeket összefogó, komplex feladatkört ellátó egyesületek száz éven keresztül biztosították a lakossági együttműködés és a kultúráközvetítés intézményes keretét. Az 1950-es évek elején a pártállami diktatúra kiépülése időszakában azonban felszámolták a köröket. Az 1980-as években egyre fokozódó társadalmi igény jelentkezett az önszerveződésre. A közművelődés területén dolgozó, a volt olvasókörök szerepét, értékeit ismerő írók, könyvtárosok, népművelők körében felmerült, hogy létre kellene hozni egy központi szervezetet, amely segítséget nyújthat a helyi közösségek társadalmi szerveződéséhez, kulturális aktivizálásához. A Hazafias Népfront keretében az „Olvasó népért” mozgalom részeként megalakult a Kisközösségi (később: Olvasóköri) munkacsoport, amely az egykori olvasókörökhöz köthető szervezeti és tevékenységi forma újraélesztését szorgalmazta. Ehhez a szándékhoz csatlakozott a Népfront Csongrád Megyei Könyvbarát Bizottsága, mert a korábbi évtizedekben itt működött a legtöbb olvasókör. A munkacsoport 1985-től több tanácskozást szervezett a helyi közösségi élet és közművelődés kérdéseiről. Szakmai kiadvány és sajtópublikáció útján igyekezett felkelteni a szélesebb közvélemény érdeklődését is. Jogi lehetőségeket keresett, alapító dokumentum-tervezetet dolgozott ki, amely a fennálló törvényekkel összhangban lehetővé tette az egyesületi keretek létrehozását. Az első olvasókörök 1987-ben alakultak meg. Ezek létrejötte nyomán még inkább nőtt az igény egy központi támogató, módszertani segítséget nyújtó szervezet létrehozására, mely a tapasztalatok összegzésével és megosztásával, az adminisztratív akadályok elhárításában közreműködve komoly segítséget nyújthat a működő körök megerősödésében és újak létrehozásában. Ezt a szerepet az Olvasó népért mozgalom utódjának tekinthető 1988-ban (egyelőre informálisan) alakuló Olvasókörök Szövetsége vállalta magára. A rendszerváltás megkönnyítette az egyesületek létrehozását, az országos szövetség azonban csak hosszabb egyeztetés, technikai nehézségek leküzdése után, hivatalosan 1990. szeptember 22-én jött létre.

Felnőtt női lakosság életmódjának vizsgálata a táplálkozás és mozgás vonatkozásában hátrányos helyzetű régióban

Sztojev-Angelov Ilona, Beregi Erika

Miskolci Egyetem Egészségtudományi Kar, Miskolc

ilona.sztojev-angelov@uni-miskolc.hu

erika.beregi@uni-miskolc.hu

Az utóbbi évtizedben több kutatás született a magyar lakosság, az az a felnőttek táplálkozási szokásainak és ennek következményeként egészségégi állapotuknak a vizsgálatával kapcsolatban. Ezek az életmóddal kapcsolatos vizsgálatok bemutatták felnőttkorban várható/kialakult következményeket, melyek egyértelműen befolyással bírnak az egészségi állapotra.

A Miskolci Egyetem Egészségtudományi Karának munkatársai több dimenzióban vizsgálták az abaúji régió 25 településén a lakosság egészségi állapotát, egy több évig tartó kutatás keretében. Cél, az ott lakók egészségi állapotának felmérésén túl az, hogy az azt befolyásoló tényezők feltárára kerüljenek és így támogassák az ott élők egészségfejlesztését. A felnőtt női lakosságra fókuszáló vizsgálatba 151 fő nő került bevonásra, az átlagéletkoruk $52,2 \pm 15,9$ év volt.

Az egészségi állapot és egészségmagatartás feltárása egyrészt papír alapú kérdőíves eszközzel, valamint egészségi állapotfelmérő szűrővizsgálatokkal történt. A kérdőív egy részében a táplálkozási szokások és a fizikai aktivitással kapcsolatos kérdések kerültek vizsgálatra, ezt egészítették ki az eszközös vizsgálatok, mint pl. az angiográfia, csontsűrűség mérés, teljes test analízis. A vizsgálatban való részvétel önkéntesen, az anonimitás biztosítása mellett zajlott.

Célunk, hogy eredményeink birtokában célzott intervenciók bevezetésére tegyünk javaslatot az egészséges életmódra, a helyes táplálkozással és a megfelelő mozgásforma ajánlásával a hátrányos helyzetű régióban élők számára.

A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

**A „lengyel zsákutca”. Burián István második közös
külügyminiszteri időszakának ellentmondásai: 1918.
április 16. és október 24. között**

Tefner Zoltán

Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest
tezo03@t-online.hu

A referátum az Osztrák–Magyar Monarchia diplomáciatörténetéről szóló előadások közé sorolható, de inkább lehet a magyar diplomáciatörténet részének tekinteni. Tekintettel arra, hogy a két turnusban is közös külügyminiszterként szolgáló Burián István magyar volt, s része, tagja volt a dualizmuskori magyar politikai testületnek. Nagyon nagy, szinte megoldhatatlan feladatok elé állította az, hogy nem békeidőszakban, hanem egy véres világháború alatt kellett képviselnie egy nagyhatalmat egy nála erősebb szövetségessel, Németországgal szemben.

Az előadás arról szól, hogy meg lehetett-e oldani a közel 130 évre visszatekintő lengyel problémát egy világháborús konfliktus keretében. Az előadó válasza az, hogy erre nem sok esélye volt, de a kérdést a nálánál rátermettebb külpolitikusok sem tudták volna megnyugtatóan rendezni. Az okot a németeknek való alávetettség helyzetében jelöli meg. A németek világuralmi terveiben Lengyelországnak, mint átmeneti területnek, mint csatlósállamnak jutott volna szerep. Az úgynevezett ausztrópoliszta megoldást ennek következtében a német (főleg katonai) erőfölény miatt nem lehetett véghez vinni. A két szövetséges hatalom viszonyában ugyanakkor – a német makacsság és arrogancia ellenére – a lengyelkérdés megítélése szakaszonként hullámokat vetett. A németek egyszer birtokolni akarták az egész országot, máskor nem. Az 1918-as év is egy ilyen ellentmondásos év volt, a németek lemondtak az országról, aztán a helyzet megint megváltozott. Az előadás ezt a történettudomány által alig ábrázolt folyamatot vizsgálja 1918 áprilisától októberéig, középpontban Burián István közös külügyminiszterrel.

Fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés

Tóth Attila, Juríková Tünde

ÚVP FSŠ UKF Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra

atoth2@ukf.sk; tjurikova@ukf.sk

A tanulmányban az erkölcsi felelősségünket elemezzük a fenntarthatóságért. Hogyan közvetíthetjük ezt a felelőséget a kisiskolások felé? Ennek a tapasztalatait írjuk le ebben a tanulmányban. Az emberi találékonyság elképesztő. Nem mindegy azonban, hogy rossz, avagy nemes célokra használja fel az ember a leleményességét. Mint bebizonyosodott, az ember a kőfejtésre szánt csodaszert inkább lőpornak használja mindmáig. Az is bizonyított, hogy Heisenberg fizikus hős volt, mert eltitkolta az atombomba titkát, amikor azt nem nemes célokra szánták. Az azóta felvetett erkölcsi kérdések még ma is nyitottak, megválaszolatlan maradtak. Vajon képes lenne-e egy mai fizikus hősként viselkedni? Milyen újkori problémák vetődtek fel azóta, mit hallgatunk el, és milyen víziókat tárnak elénk? Ha az ipari forradalom eszmei hősei főleg a fizikusok, csakis ők vádolhatóak-e a kialakult irreverzibilis folyamatokért? Vajon a legégetőbb megoldandó feladat-e a környezetvédelem? Erre a kérdésre próbáltuk megkeresni a választ. A kutatások alapján előállíthatnánk egy „ún. erkölcsi GPS”-t, amelyik jelezné egy rizikófaktorral a veszélyes, illetve visszafordíthatatlan zsákutcába vezető folyamatainkat. Ha megakadályozni nem tudtuk a nagymértékű környezetszennyezést, akkor kötelesek vagyunk megoldásokat keresni a jelenlegi termelés mellett a legelfogadhatóbb módszer feltalálására, a hulladéklikvidálásra, a környezetszennyezés minimalizálására. Ha mindezekre a kérdésekre kielégítő választ tudunk adni, akkor a fenntarthatóság alapelveit is közvetítenie tudjuk az utánunk jövő generációnak. Ennek érdekében dolgozunk olyan programokon, amelyek érthetővé és világossá teszik a fenntarthatósági lehetőségeinket már az óvodáskortól kezdve. Egyszerű bemutatókon keresztül, iskoláinkban könnyedén megvalósítható kísérletekkel lehet a környezetvédelmi a kisiskolások elképzeléseit fejleszteni. Igyekszünk a legjobb módszereket bemutatni a természetismeret óráin belül, hogy hogyan is lehet a jelen szükségleteinket kielégíteni, hogy ne befolyásolja a jövő nemzedék szükségleteit, úgy, hogy az életszínvonalát azonos szinten tudjuk tartani, tekintettel a földi környezetünk korlátaira. Bemutatjuk egyszerű videókon, rajzokon és kísérleteken keresztül, hogyan lehet az utánunk jövőnek fenntartani a világot, amit már mi nem fogunk látni. Főleg tárgyilagosan kifejtve a lehetőségeinket, nem hazudva a gyermekeinknek és unokáinknak.

Környezeti igazságtalanságok Kelet/Közép-Európában

Varga Csaba

**Pécsi Tudományegyetem, ÁOK Orvosi Népegészségtani Intézet,
Környezetegészségtani Tanszék, Pécs**

drvargacsababt@gmail.com

A szerző felhívja a figyelmet a humán környezeti vizsgálatok során a történelmi megközelítés fontosságára, különös tekintettel az egyenlőtlenségek (inequities) és a környezeti igazságtalanságok (environmental injustices) vonatkozásában. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a CEE régió jelenlegi környezeti és népegészségügyi helyzetének történelmi determináltságát. Megbízható analízis nem végezhető az etnikai és nemzeti kisebbségek helyzetének tanulmányozása nélkül. Ezek a kisebbségek gyakran környezeti igazságtalanságok elszenvedői is. A szerző példákkal illusztrálja a szakirodalomból, hogy milyen helytelen következtetésekhez vezet a földrajzi-történelmi tények negligálása. A környezeti expozíciók – történelmi-politikai szembenállások által okozott – egyenlőtlen megoszlásától az anyanyelven nem elérhető egészségügyi ellátáson át a kisebbségek lehetséges genetikai különbözőségéig jelentős hatással lehetnek a környezet és egészség kölcsönhatásaira, melyeket az európai népegészségügyi kutatásoknak és gyakorlatnak is figyelembe kell venni.

Traumatizált felnőtt személyek vizsgálata

Zelena András

Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest

zelena.andras@uni-bge.hu

Tanulmányomban a felnőtt korban detektált traumák, life changing event-ek háttérében feltételezhető gyermekkori történéseket, e sebesültségek okait igyekszem a hazai és nemzetközi teoretikus megállapítások segítségével hívásával bemutatni. Ahogyan a traumaélmény fogalomhasználata kiegészült a Rüsen-i retraumatizáció fogalommal megállapítható, hogy a traumát elszenvedett egyén folyamatosan kénytelen foglalkozni a vele történetekkel, a fájdalmas élmény gondolataiban, álmaiban, fantáziájában ismételten visszatér, s flashback-ek formájában tör felszínre. Vizsgálatom során az acting out-ok és flashback-ek bemutatására vállalkozom akként, hogy egy elismert magyar költő biografikus életeseményeinek vizsgálatát párhuzamosan végzem egy komparatisztikai jellegű vizsgálattal. E folyamat során a költő versszövegeivel ütköztetem a traumatikus életeseményeket tárgyaló biografikus eseményeket. A honi teoretikus szakmai megállapításai szerint e traumák ritkán múlik el kísérő események nélkül, ugyanis a legtöbb esetben végigkíséri az egyén életét. Gyáni Gábor, Erős Ferenc és Freud traumatikus élményekre való emlékezés-fogalmát és az elfojtás-fogalmat szeretném bizonyítani. Mivel praxistapasztalatom szerint az ismétlési kényszerek gyakori megnyilvánulási formák a traumát átélt személyek esetében, mint a flashback-ek, mind az acting out-ok bemutatása indokolt. Kutatásom során e jelenséget szeretném bemutatni elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt.